

Myndigheten
för civilt försvar

Planeringsinriktning för krisberedskap och civilt försvar – Planering för att skapa och använda förmåga

Planeringsinriktning för krisberedskap och civilt försvar – Planering för att skapa och använda förmåga

Myndigheten för civilt försvar
651 81 Karlstad

Enhet: Enheten för styrning

Publikationsnummer: Myndigheten för civilt försvar MCF0019 – januari 2026

ISBN-nummer: 978-91-7927-699-7

Tidigare utgiven: MSB2194 – oktober 2023

Innehåll

Innehåll.....	2
1. Inledning	4
Syfte	6
Planeringsinriktningen i relation till andra styrande och inriktande dokument	6
Avgränsningar	7
2. Krisberedskap och civilt försvar	8
Styrande mål	9
Det som vi ska planera för	10
Inriktning för perioden 2025–2030	11
Den förmåga som ska skapas.....	15
De som ska planera och skapa förmåga	15
Bidra till ökad försvarsvilja hos befolkningen	19
3. Centrala delar i planeringsinriktningen	20
Vägen framåt genom utvecklingssteg	20
Lägsta acceptabla nivå	20
Dimensionerande antaganden	21
4. Fokusområden och utvecklingssteg.....	24
Upprätthållande och försörjning av viktiga samhällsfunktioner	25
Krigsorganisation och personalförsörjning	29
Ledning och samverkan	32
Scenariospecifika beredskapsplaner	39
Risk- och kriskommunikation	41
Psykologiskt försvar	43
Systematiskt och riskbaserat arbete med cybersäkerhet	45
Fysiskt skydd av samhällsviktig verksamhet.....	48
CBRNE (farliga ämnen)	49
Bidra till det militära försvarets förmåga.....	51
5. Perspektiv som ska integreras	52
Jämställdhetsperspektivet.....	52
Barnrättsperspektivet	54
Miljö- och klimatperspektivet	55
6. Utbildning och övning	57
7. Uppföljning och utvärdering	59

1. Inledning

I september 2025 fattade generaldirektören för Myndigheten för civilt försvar (fram till den 31 december 2025 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB) och Sveriges överbefälhavare beslut om *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*. Dokumentet utgör grunden för Sveriges planering och utveckling av totalförsvaret 2025–2030. Utgångspunkterna riktar sig till alla aktörer som deltar i totalförsvarsförberedelserna och beskriver vad aktörerna bör utgå ifrån i sin planering för att kunna agera effektivt vid krigsfara och krig.

Samtidigt måste det civila försvaret också kunna möta den bredare hot- och riskbild som samhället står inför. Denna planeringsinriktning syftar till att ge ytterligare stöd till civila aktörer i arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Klimatförändringar, hälsohot, cyberangrepp, informationspåverkan och ytterst konsekvenserna av krig, är exempel på de påfrestningar som samhället behöver kunna hantera. Utmaningarna är många och det krävs kunskap, samarbete och resurser för att stärka förmågan inom det civila försvaret och krisberedskapen.

Att stärka förmågan att förebygga och hantera olika former av samhällsstörningar är en angelägenhet för samtliga aktörer där centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner, kommuner, näringsliv, organisationer, civilsamhället och den enskilda individen måste engageras. Det är tillsammans som vi kan göra skillnad.

Planeringsinriktningen ger särskilt beredskapsmyndigheterna stöd i arbetet med att skapa en ökad förmåga att förebygga och hantera såväl krig som fredstida krissituationer men kan med fördel användas som stöd av det civila försvarets alla aktörer.

Detta stöd utgörs främst av utvecklingssteg inom sådana fokusområden som Myndigheten för civilt försvar bedömer vara av särskild betydelse för utvecklingen av krisberedskapen och det civila försvaret.

Planeringsinriktningen är en reviderad version av *Planeringsinriktning för civil beredskap: ett underlag till stöd för fortsatt planering (MSB2194)* och ersätter denna. Revideringen har gjorts utifrån regeringens nya ingångsvärden för försvarsbeslutsperioden 2025–2030.¹ Planeringsinriktningen tar även avstamp i *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*, som kompletterar och konkretiserar regeringens inriktning för perioden. Utgångspunkterna präglas av tre områden där Sverige behöver agera annorlunda som allierad, jämfört med tidigare:

1. Försvaret av Natos yttre gräns istället för enbart svenskt territorium.

¹ Inriktning för civilt försvar 2025–2030 (Fö2024/02054) samt Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030 (Fö2024/02054 (delvis))

2. Förmågan att kunna verka här och nu för att agera avskräckande redan i fredstid.
3. Sveriges roll och uppgift som baserings- och transitionsområde.

I denna uppdaterade planeringsinriktning har avsnittet om samhällsviktig verksamhet, men även andra delar av planeringsinriktningen, uppdaterats för att tydliggöra att arbetet med upprätthållandet av viktiga samhällsfunktioner utifrån Myndigheten för civilt försvars lista över de viktigaste samhällsfunktioner behöver vara i centrum för beredskapsplaneringen.²

Planeringsinriktningen innefattar jämställdhets-, barnrätts- samt miljö- och klimatperspektivet³. Även andra perspektiv som omfattas av Agenda 2030 (tre hållbarhetsdimensioner: ekonomisk, social och ekologisk) är viktiga att integrera i arbetet. Dessa perspektiv är nödvändiga att integrera i beredskapsplaneringen för att kunna omhänderta olika gruppers behov inför och vid fredstida krissituationer och krig.

För att sätta den inriktande delen i ett större sammanhang inleds dokumentet med en övergripande beskrivning av krisberedskap och civilt försvar. Dokumentet avslutas med att betona vikten av att arbetet följs upp och utvärderas hos respektive myndighet utöver de bredare systemuppföljningar och bedömningar som genomförs på uppdrag av regeringen och som myndigheternas eget analysarbete bidrar till.

Läsanvisning

Planeringsinriktningen är uppdelad i dessa delar:

- **Kapitel 2. Krisberedskap och civilt försvar**

Beskriver kort vad krisberedskap och det civila försvaret innebär samt vad aktörerna ska planera inför. Därutöver presenteras målet för totalförsvaret och målet för civilt försvar samt vilka aktörer som ska kunna förebygga och hantera fredstida krissituationer, krigsfara och krig. Vidare beskrivs hur arbetet med att stärka förmågan att hantera även fredstida krissituationer kan stärkas av, och integreras i, arbetet med utvecklingen av det civila försvaret.

- **Kapitel 3 och 4. Inriktning för civilt försvar**

Beskriver inriktningen för krisberedskapen och det civila försvaret med fokus på förmågeplanering i beredskapsmyndigheternas verksamhet. Inriktningen sker genom antaganden, fokusområden samt utvecklingssteg.

- **Kapitel 5. Perspektiv som ska integreras**

Beskriver åtgärder inom jämställdhet, barnrätt samt miljö och klimat som ska integreras i arbetet.

- **Kapitel 6. Utbildning och övning**

² <https://www.mcf.se/sv/publikationer/identifiering-av-samhallsviktig-verksamhet--lista-med-viktiga-samhallsfunktioner/>

Beskriver vikten av att utbilda och öva för att stärka motståndskraften hos beredskapsmyndigheterna.

- **Kapitel 7. Uppföljning och utvärdering**

Beskriver vikten av kontinuerlig uppföljning och utvärdering för att kunna förbättra arbetet inom beredskapsplanering.

Syfte

Syftet med planeringsinriktningen är att ge beredskapsmyndigheterna ett samlat stöd för att *skapa* ökad förmåga inom den egna myndigheten och dess samhällsviktiga verksamheter, samt inom samhällsviktiga verksamheter hos andra aktörer inom myndighetens

ansvarsområde. Allt för att kunna hantera såväl fredstida krissituationer som krig. Ett samlat stöd förenklar för myndigheterna att göra en prioritering av vilka åtgärder som ska vidtas på både kortare och medellång sikt (ca 1–10 år).

Planeringsinriktningen riktar sig i första hand till beredskapsmyndigheterna men alla aktörer som på något sätt deltar i arbetet med att stärka krisberedskapen och det civila försvaret, oaktat författningsreglerade uppgifter eller inte, ska kunna använda detta dokument som ett stöd i deras arbete att stärka det civila försvaret.

Planeringsinriktningen i relation till andra styrande och inriktande dokument

I och med Förvarsbeslutet 2025–2030 och senare överenskommelse om utökad finansiering av såväl det militära som civila försvaret har riksdagen satt de övergripande ramarna för utvecklingen av det civila försvaret. I och med *Inriktning för civilt försvar 2025–2030 (Fö2024/02054)* har regeringen även givit beredskapsmyndigheterna en mer detaljerad inriktning för det arbete som dessa myndigheten ska bedriva för att kunna uppnå det av riksdagen beslutade målet för det civila försvaret.

Myndigheten för civilt försvars avsikt är att planeringsinriktningen tillsammans med *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030, förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap* och utifrån kraven i *MSBFS 2025:4 Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om statliga myndigheters uppgifter inför och vid höjd beredskap* ska ses som Myndighetens för civilt försvars nedbrytning och operationalisering av den inriktning för det civila försvaret som regeringen beslutat om. Med det sagt beskrivs här i större detalj vilken verksamhet som i första hand beredskapsmyndigheter, men även andra aktörer, bör bedriva för att verksamheten ska bidra till att uppnå målet för det civila försvaret.

Avgränsningar

Planeringsinriktningen innefattar inte myndighets- eller sektorsspecifika inriktningar. Inte heller omhändertas den specifika inriktningen för det geografiska områdesansvaret. Sektorsansvariga myndigheter, beredskapsmyndigheter, civilområdesansvariga länsstyrelser och övriga länsstyrelser behöver i sin planering utgå från regeringens styrning för det civila försvaret och den ytterligare inriktning som Myndigheten för civilt försvar och Försvarsmakten presenterar i *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*. Planeringsinriktningen utgör ett stöd för att ytterligare konkretisera arbetet inom myndighetens ansvarsområde eller geografiska områdesansvar.

Planeringsinriktningen beskriver inte i detalj det stöd som Försvarsmakten har behov av. Detta omhändertas till viss del i *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030* och framför allt i de dialoger som Försvarsmakten kontinuerligt för med respektive berörd myndighet. Att viktiga samhällsfunktioner kan upprätthållas vid kris och krig är en grundläggande del för det civila försvaret och inkluderar stödet till det militära försvaret och bidraget till Natos samlade avskräckningsförmåga.

2. Krisberedskap och civilt försvar

Krisberedskap handlar om förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer. Utgångspunkten är att hela samhället gemensamt och inom sina respektive områden tar ansvar för och utvecklar krisberedskapen.

Som allierad i Nato ställs krav på vår fredstida motståndskraft eftersom en stark nationell och kollektiv motståndskraft utgör en viktig del i Natos avskräckning och försvar. Motståndskraft avser samhällets förmåga att förbereda sig för, hantera och snabbt kunna återhämta sig vid händelser över hela hotskalan. Som allierad förväntas vi kunna stå emot en bred palett av hot och risker såsom cyberangrepp, CBRN-händelser, terrorism, pandemier, naturhändelser samt sabotage och andra störningar i kritisk infrastruktur och försörjningskedjor. Allierade förväntas stärka sin motståndskraft genom att identifiera och åtgärda sina sårbarheter, då dessa annars kan utgöra mål för potentiella angripare. Genom en stark samhällelig motståndskraft minskar incitamentet för en motståndare att angripa alliansens medlemmar, då denna inte kan förväntas uppnå sitt syfte med en eventuell attack.

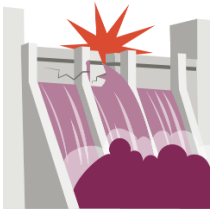
Civilt försvar är den civila delen av totalförsvaret och är den verksamhet som statliga myndigheter, kommuner och regioner, näringsliv, frivilligorganisationer, arbetsmarknadens parter, trossamfund, enskilda individer samt förenings- och kulturliv med flera bedriver för att förbereda Sverige för krig. I fredstid utgörs totalförsvarets civila del av planläggning och förmågeutveckling i syfte att uppnå målet för det civila försvaret. Under höjd beredskap och ytterst krig utgörs verksamheten av nödvändiga åtgärder för att värna befolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna samt bidra till det militära försvarets förmåga att möta ett väpnat angrepp samt för att upprätthålla försvarsviljan.⁴

Krisberedskapen och det civila försvaret ska förstärka varandra i gemensamma processer för samordning, planering och förberedelser. Detta för att skapa större motståndskraft och förmåga att förebygga och hantera olika fredstida krissituationer och krig, med väpnat angrepp som det dimensionerande scenariot.

⁴ Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030. (Fö2024/02054 (delvis))

Styrande mål

Planeringen ska utgå från målet för totalförsvaret och målet för civilt försvar. Hänsyn ska också tas till förmågan att hantera fredstida krissituationer eller säkerhetspolitiska hot utifrån fredstida förutsättningar. Därför behöver hänsyn också tas till målen för krisberedskapen.

	Mål för totalförsvaret⁵ Det övergripande målet för totalförsvaret är att ha förmåga att försvara Sverige och vår befolkning mot väpnat angrepp, hävda vårt lands självständighet, suveränitet och territoriella integritet samt medverka till försvaret av allierade. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet och i enlighet med Sveriges åtaganden som medlem i Nato.
	Mål för civilt försvar⁶ Målet för det civila försvaret är att ha förmåga att: • säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, • inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga, • skydda civilbefolkningen, • upprätthålla försvarsviljan och samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar.
	Mål för krisberedskap⁷ De av regeringen angivna målen för krisberedskapen är att: • Minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet. • Värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.

⁵ Totalförsvaret 2025–2030. Prop. 2024/25:34

⁶ Ibid.

⁷

Det som vi ska planera för

Enligt *förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap* ska statliga myndigheter under regeringen genom sin verksamhet minska sårbarheten i samhället och utveckla en god förmåga att hantera sina uppgifter vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. I det ingår att planera för händelser som kan skada det som ska skyddas.

	Höjd beredskap För att stärka Sveriges möjligheter att möta en angripare och för att se till så att det viktigaste i samhället fungerar kan regeringen besluta om höjd beredskap. Regeringen kan besluta om höjd beredskap om det exempelvis utbryter krig och konflikter i vårt närområde, eller om läget i övrigt i omvärlden allvarligt påverkar vårt land eller hotar vår säkerhet och självständighet. Höjd beredskap ger regeringen större handlingsfrihet att agera och fatta olika beslut. Vid höjd beredskap kan andra lagar användas vid sidan av dem som gäller i fredstid. Till exempel kan staten ta över privat egendom som är viktig för totalförsvaret. Det kan handla om byggnader, transporter och maskiner. Möjligheten för staten att få tillgång till nödvändig privat egendom vid krigsfara eller krig förbereds redan i fredstid för att snabbt kunna mobilisera vid behov. Mobilisering betyder att samhällets resurser samlas i totalförsvaret.
	Fredstida krissituationer Situationer som avviker från det normala, drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden, innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner samt kräver samordnade och skyndsamma åtgärder från flera aktörer.⁸ Exempel på fredstida krissituationer kan vara epidemier, skogs- och vegetationsbränder, omfattande it-incidenter eller cyberangrepp.⁹

⁸ 6 § förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap

⁹ MSB. (2025). *Nationell risk- och sårbarhetsbedömning (NRSB) 2025*. MSB2585 – april 2025.

Inriktning för perioden 2025–2030

Planeringsinriktningen tar sin utgångspunkt i regeringens styrning av totalförsvaret och det civila försvaret under perioden 2025–2030. Särskilt kapitel 4 med fokusområden och tillhörande utvecklingssteg utgår från det regeringen bedömer som särskilt viktigt för beredskapsmyndigheterna att fokusera på under perioden, vilket framgår i nedan sju punkter.

Inriktning för civilt försvar 2025–2030

Den 19 december 2024 fattade regeringen beslut om en ny inriktning för det civila försvaret. Förutom att målet för det civila försvaret är utgångspunkten för arbetet med civilt försvar, inriktar regeringen beredskapsmyndigheters arbete inom ramen för respektive myndighets uppgifter. En beredskapsmyndighet ska:

- ta del av och tillvarata de möjligheter som följer av Natos grundläggande civila förmågekrav och övergripande resiliensmålsättningar för alliansen,
- förbereda sig för att kunna hantera de initiala konsekvenserna av ett krig och kunna ge stöd till det militära försvaret inklusive allierade militära styrkor. Detta innebär främst stöd till Försvarsmaktens mobilisering samt värdlandsstöd till allierade styrkor,
- verka för att aktörer inom det civila försvaret med ansvar för samhällsviktig verksamhet säkerställer tillgång till nödvändiga varor och tjänster, skapar möjlighet att upprätthålla eller ställa om produktion samt distribuera nödvändiga varor och tjänster,
- vidta konkreta åtgärder som ger direkt ökad förmåga att kunna hantera konsekvenserna av ett väpnat angrepp före åtgärder som kräver omfattande planering, utredning eller ändrade författningar. Vid avvägning mellan att genomföra olika åtgärder för det civila försvaret ska särskild vikt ges till åtgärder som även kan bidra till det militära försvarets förmåga,
- säkerställa att förmåga även utvecklas på längre sikt för att uppnå uthållighet för att klara en längre period av allvarlig säkerhetspolitisk kris eller krig,
- i de fall myndigheten är berörd, beakta Försvarsmaktens förmedlade behov av stöd som underlag för planering och utveckling av verksamhet,
- delta i och bidra till den planeringsprocess för förmågeutveckling som Myndigheten för civilt försvar håller samman för det civila försvaret.

Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030

I *Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030*¹⁰ ger regeringen ett antal inriktande planeringsförutsättningar inom följande områden:

- det väpnade angreppet är dimensionerande,

¹⁰ *Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030*. (Fö2024/02054 (delvis))

- säkerhetspolitiska utgångspunkter,
- Sveriges arbete med avskräckning och försvar,
- geografiska perspektiv och transportperspektiv,
- uthållighet och förmåga till omställning, samt
- totalförsvaret är en angelägenhet för hela samhället.

Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030

I samband med *Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030* fick Myndigheten för civilt försvar och Försvarsmakten i uppdrag att konkretisera och komplettera regeringens inriktande planeringsförutsättningar genom att ta fram gemensamma utgångspunkter för totalförsvarets aktörer. Resultatet, *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*, är ett stöd för samtliga aktörer inom totalförsvaret i deras totalförsvarsförberedelser. Utgångspunkterna beskriver vad respektive aktör i totalförsvaret bör utgå ifrån i planering, förberedelser och utveckling under försvarsbeslutsperioden 2025–2030.

Utgångspunkterna behöver kompletteras och konkretiseras av aktörerna, utifrån exempelvis författningsstyrda uppgifter, ansvarsområde och geografiska förutsättningar. Berörda aktörer ska i sin tur planera för *hur* nödvändiga åtgärder ska genomföras inom deras verksamhet. Ett sådant arbete behöver initieras, ledas och genomföras av respektive ansvarig aktör, med stöd av andra berörda aktörer.

Nedan följer ett sammandrag av Myndigheten för civilt försvar och Försvarsmaktens komplettering och konkretisering av regeringens inriktande planeringsförutsättningar i *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*. Därefter följer en mer utförlig beskrivning av Sveriges roll som allierad jämfört med i *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*. Detta för att tydligare illustrera hur Natos arbete har bäring på civila aktörer.

Hotbild

Sverige står inför en bred och komplex hotbild med antagonistiska aktiviteter som sker redan nu och därför måste kunna hanteras med både civila och militära medel, även utan beslut om höjd beredskap (skärpt eller högsta).¹¹ Eftersom ett väpnat angrepp mot Sverige eller våra allierade inte kan uteslutas, ska totalförsvarets aktörer planera och vidta åtgärder för att kunna möta och hantera ett sådant angrepp. Det finns inga givna facit, och totalförsvarets aktörer behöver planera utifrån flera tänkbara scenarier.

Sverige som allierad

Som allierad är Sverige en del av alliansens kollektiva försvar, inklusive den nukleära, och ska vara en trovärdig och solidarisk partner. Natos försvarskoncept

¹¹ Beslut om höjd beredskap får avse en viss del av landet eller en viss verksamhet. Vid höjd beredskap möjliggörs användandet av ett antal lagar som enbart får användas då det råder krig eller krigsfara. Uttrycket "inför höjd beredskap" som förekommer i till exempel lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extra ordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, handlar om planering, förberedelser och åtgärder som behöver vidtas. Enligt Försvarsmakten och Myndigheten för civilt försvar råder "inför höjd beredskap" här och nu.

bygger på avskräckning i fredstid genom militära resurser samt civilt försvar och krisberedskap. Avskräckning åstadkoms genom ett starkt svenskt totalförsvar, aktivt deltagande i Natos framskjutna styrkor och aktiviteter, samt genom en trovärdig egen försvarsförmåga.

Sveriges geografiska läge och förmågan till värdlandsstöd

Sveriges geostrategiska läge, samt säkerhetspolitiska intressen, utgör grunden i utformandet av Sveriges roll som allierad, med särskilt fokus på Natos norra och östra flank – från Norge till Baltikum. Sveriges geografiska läge innebär även att eget territorium och havsområden ska kunna utgöra ett baserings- och transiteringsområde för alliansens styrkeuppbyggnad. Sverige ska utveckla såväl kollektiv som svensk nationell förmåga till effektivt värdlandsstöd. Civilt och militärt försvar måste samverka och statliga myndigheter behöver involvera kommuner, regioner, näringsliv och civilsamhället i sin planering.

Dimensionering och förmåga till omställning

Det militära och civila försvaret ska förbereda och planera för att under *minst tre månader* kunna möta och hantera ett krig i Europa som leder till allvarliga konsekvenser för samhällets funktionalitet. Det civila försvaret behöver bygga upp en förmåga att under *minst två veckor* kunna upprätthålla de viktiga samhällsfunktionerna med främst egna resurser, till exempel under den inledande fasen av ett krig.

Civilt stöd till militärt försvar

Det militära försvaret är beroende av samhällets grundläggande funktionalitet för att avskräcka från fientligt angrepp, försvara Sverige och Nato, återställa fred samt upprätthålla nationell suveränitet och territoriell integritet. Aktörer som inte deltar i Försvarsmaktens operationsplanering stödjer det militära försvaret indirekt genom att bygga upp sin egen förmåga.

Internationell humanitär rätt och skydd av särskilt utsatta grupper

Sveriges skyldigheter enligt folkrätten och den internationella humanitära rätten (krigets lagar) kräver åtgärder redan i förberedelser och planering inom både det militära och civila försvaret. (Se även kapitel 5 Perspektiv som ska integreras).

Sverige som allierad

Natos försvarskoncept, avskräckning och försvar bygger på att alliansen, i fredstid, så långt som möjligt ska förebygga och förhindra ett angrepp genom olika former av avskräckning. Natos civila beredskapsarbete är en central utgångspunkt för alliansens kollektiva försvarsförmåga och är således en viktig del i avskräckningen. Sveriges arbete med att stärka den fredstida motståndskraften i samhället utgör en viktig del i Natos avskräckning och försvar.

Regeringen ansvarar för övergripande styrning och politisk inriktning för Sveriges verksamhet inom Nato samt för inriktning i principiellt viktiga frågor. Regeringen

reglerar myndigheters verksamhet i Nato genom bland annat *Instruktion för myndigheters verksamhet i Nato*.¹²

Natos civila beredskapsarbete utgår från tre grundförmågor:¹³

1. Att säkerställa politiskt beslutsfattande och centrala ledningsfunktioner.
2. Att säkerställa viktiga samhällsfunktioner.¹⁴
3. Att säkerställa civilt stöd till militära verksamheter.¹⁵

Nato har utifrån detta identifierat sju civila förmågekrav¹⁶ som är särskilt viktiga:

1. Att säkerställa politiskt beslutsfattande och centrala ledningsfunktioner.
2. Resilient energiförsörjning.
3. Effektiv hantering av okontrollerade befolkningsrörelser.
4. Resilienta system för livsmedels- och dricksvattenförsörjning.
5. Hantering av stora masskadeutfall.
6. Resilienta civila kommunikationssystem.
7. Resilienta transportsystem.

Nato har valt dessa sju områden utifrån vad som i Sverige skulle benämnas civilt försvar, med specifika förmågekrav inom vissa viktiga samhällsfunktioner. Det första förmågekravet (NBR1) är tillämpbart för de flesta organisationer, även om det saknar verksamhetsspecifika krav. *Non-Binding Guidance to Support National Civilian Planning - CROSSCUTTING AND SECTORAL CHECKLISTS* ger ytterligare vägledning kring och bryter ned hur NATO ser att medlemsländerna kan arbeta med dessa sju civila förmågekrav. Myndigheten för civilt försvar kommer under 2026 återkomma kring hur detta stöd på ett ändamålsenligt vis kan tas omhand inom ramarna för den sammanhängande planeringen för civilt försvar.

Arbetet i Nato utgår ifrån en gemensam operationsplanering och övriga beredskapsförberedelser, där förmågeplaneringsprocessen (Nato Defence Planning Process, NDPP), som genomförs vart fjärde år, resulterar i ett antal förmågekrav. Sveriges riksdag och regering ska säkerställa att Natos förmågekrav omsätts i styrningen av det civila försvaret. De svenska beredskapsmyndigheter vars verksamhet tydligt kopplar till de ovanstående sju baskraven kan i högre utsträckning än övriga aktörer komma att omfattas av förmågekrav.¹⁷

¹² Instruktion för myndigheters verksamhet i Nato. (Fö2023/01701).

¹³ Dessa bryts ner till sju förmågekrav: säkerställa politiskt beslutsfattande och centrala ledningsfunktioner, resilient energiförsörjning, effektiv hantering av okontrollerade befolkningsrörelser, resilienta system för livsmedels- och dricksvattenförsörjning, hantering av stora masskadeutfall, resilienta civila kommunikationssystem och resilienta transportsystem.

¹⁴ En viktig samhällsfunktion är en samhällsfunktion som är nödvändig för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. Dessa återfinns i *Lista med de viktigaste samhällsfunktionerna – Utgångspunkt för att stärka samhällets beredskap*. Publ nr MSB1844 – reviderad november 2025.

¹⁶ NATO 7 Baseline Requirements for National Resilience (7NBR)

¹⁷ I *Inriktning för civilt försvar 2025–2030* (Fö2024/02054) framgår att beredskapsmyndigheterna särskilt ska "ta del av och tillvarata de möjligheter som följer av Natos grundläggande civila förmågekrav och övergripande resiliensmålsättningar för alliansen".

Nato Response System (NRS) och Response Measures (RM) är åtgärder som Nato, inklusive Sverige, kan vidta för att stärka motståndskraften och förbereda för gemensamma åtgärder vid en akut/annalkande kris. De förmågor som krävs för att vidta dessa åtgärder ska således redan vara klara när de behöver aktiveras.

Den förmåga som ska skapas

I fredstid är det civila försvaret genomförandet av sådan planering och andra förberedelser som krävs för att förbereda landet för krigsfara och krig. Inom det civila försvaret bedrivs olika former av planering, som var och en har olika syften.

Planering för att använda befintlig förmåga

- Förberedande planering är generisk eller scenariospecifik planering för att kunna hantera möjliga händelser som kan få betydande konsekvenser i samhället.
- Responsplanering är planering för hantering av faktiskt inträffade eller omedelbart förestående händelser, samt planering för väsentligt ändrade förutsättningar.

Planering för att skapa förmåga

- Förmågeplanering är planering som behöver ske för att skapa förmåga på medellång sikt (1–10 år).
- Långsiktig förmågeutveckling fokuserar på behov av förmåga på längre sikt, till exempel 20–30 år. Den underbyggs av analyser och studier om framtidasamhällsutveckling, hot- och riskutveckling samt möjliga vägval. Resultaten utgör stöd vid inriktning, planering och beslut om förmågeutveckling.

Planeringsinriktningen innehåller element av samtliga dessa planeringsformer undantaget responsplanering. Däremot är planeringsinriktningen inte strukturerad utifrån planeringsformerna, utan enskilda fokusområden och utvecklingssteg i kapitel 4 innehåller moment som i sin tur kan ses som *Förberedande planering*, *Förmågeplanering* och *Långsiktig förmågeutveckling*. I kapitel 4 försöker Myndigheten för civilt försvar, där det är möjligt och nödvändigt, så tydligt som möjligt tydliggöra vilken planeringsform som olika utvecklingssteg avser.

De som ska planera och skapa förmåga

Civilt försvar och krisberedskap regleras i lagar och förordningar men fördelningen av ansvar och roller bygger även på grundläggande principer. Vissa myndigheter har tydligare ansvar och bemyndigande relativt andra, men alla aktörer har ett ansvar att arbeta för att minska sårbarheter och värna om samhällets funktionalitet och robusthet utifrån sitt ansvarsområde.

När en fredstida krissituation eller krig inträffar ska alla utifrån sitt ansvarsområde bidra. Detta förväntas även av företag och privatpersoner. Det är grunden för den krisberedskapen och det civila försvaret.

	Offentliga aktörer <i>Riksdag och regering.</i> Riksdagen beslutar om resurser samt om mål för totalförsvaret inklusive det civila försvaret. Regeringen beslutar om inriktning och anvisningar för det civila försvaret och andra uppdrag som rör den civila beredskapen. <i>Statliga myndigheter</i> ska genom sin verksamhet minska sårbarheten i samhället och utveckla en god förmåga att hantera sina uppgifter under fredstida krissituationer, krigsfara och krig. Det finns 67 statliga myndigheter som är så kallade <i>beredskapsmyndigheter</i>¹⁸. Det är myndigheter med särskild betydelse för samhällets civila beredskap. 12 av dessa beredskapsmyndigheter är vidare sektorsansvariga myndigheter med ansvar för att hålla samman beredskapsarbetet i sin sektor. <i>Länsstyrelserna</i> är beredskapsmyndigheter och har därutöver ett geografiskt områdesansvar avseende krisberedskap och civilt försvar i länet. Landets 21 länsstyrelser är indelade i sex civilområden med varsin <i>civilområdesansvarig länsstyrelse</i>. Den civilområdesansvariga länsstyrelsen har ett geografiskt områdesansvar inom civilområdet när det gäller civilt försvar. Ansvaret gäller uppgifter inför och under höjd beredskap. <i>Regioner och kommuner</i> ska minska sårbarheten i sina verksamheter och ha en god förmåga att hantera fredstida krissituationer. Kommuner och regioner ska därigenom också uppnå en grundläggande förmåga att hantera krigsfara och krig.
	Näringslivet Aktörer inom näringslivet är av avgörande betydelse för Sveriges beredskap. En stor del av alla samhällsviktiga verksamheter bedrivs av privata aktörer och staten har ett intresse av att dessa kan fortsätta bedrivas även under fredstida krissituationer, krigsfara och krig. En väl fungerande privat–offentlig samverkan är därför en viktig och nödvändig förutsättning för den civila beredskapen.
	Frivilliga Vid en fredstida krissituation, krigsfara och krig är det viktigt att samhället kan ta emot hjälp från frivilligorganisationer och spontanfrivilliga. Det kan ske på flera olika vis, med många olika ideella organisationer på lokal, regional och nationell nivå. Frivilliga försvarsorganisationer (FFO) är 18 försvarsorganisationer med särskilt utpekad ställning enligt förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet. Enligt förordningen har de i uppdrag att rekrytera och utbilda avtalsfrivilliga till totalförsvaret samt totalförvarsupplysning till allmänheten. Frivilliga försvarsorganisationer utgör en del av totalförsvarets personalförsörjning.
	Den enskilda individen Samhällets aktörer har ett ansvar för att den civila beredskapen fungerar, men varje enskild individ har också ett personligt ansvar. Var och en har ansvar för att göra det som behövs för att skydda sig och sina närmaste mot olyckor och oönskade större händelser. Alla mellan 16 och 70 år som bor i Sverige omfattas av totalförsvarsplikten och har därmed ansvar för att bidra till försvarsförmågan. Var och en bör också ha en egen beredskap för att möta fredstida krissituationer, krigsfara och krig som radikalt kan förändra vardagslivet. Att ha rekommenderad hemberedskap innebär att kunna klara sig utan samhällets hjälp under en vecka.

¹⁸ Antalet gäller vid publiceringen av detta dokument. Antalet är inte statistiskt utan fler kan tillkomma under försvarsbeslutsperioden. Förteckning över beredskapsmyndigheterna återfinns som bilaga till Förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

Planeringsarbetet för civilt försvar

Beredskapsmyndigheterna ansvarar för att hantera de beredskapsåtgärder som ryms inom det egna ansvarsområdet. Myndigheterna behöver utgå från ett flertal olika ingångsvärden i sin planering, såsom *Inriktning för civilt försvar 2025–2030*¹⁹, författningar, regleringsbrev och andra bindande uppdrag samt stödjande dokument som exempelvis detta dokument och *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*²⁰. En viktig kunskapsgrund är också de risk- och sårbarhetsanalyser som statliga myndigheter, kommuner och regioner är ålagda att göra, samt de åtgärdsbehov som kan bli resultatet av dessa analyser. Det kan under tidsperioden 2025–2030 även tillkomma regeringsuppdrag samt nya eller justerade författningar som påverkar beredskapsmyndigheternas planering.

Andra avgörande ingångsvärden är det arbete som sker inom Nato. Sveriges integration i Nato innebär att svenska myndigheter, och samhället i stort, vidtar åtgärder och genomför aktiviteter som skapar förutsättningar för, och ökar Sveriges förmåga att bidra till Natos kärnuppgifter.²¹

När ansvarsförhållandena för en identifierad åtgärd behöver klaras ut, en identifierad åtgärd behöver genomföras av annan aktör eller om åtgärden i övrigt kräver samverkan mellan olika aktörer – till exempel avseende behov av stöd och resurser – bör frågan lyftas för dialog inom sektorn eller civilområdet.

För att tydliggöra formerna för en aktörsgemensam planering med fokus på åtgärder som kräver samordning mellan aktörer har Myndigheten för civilt försvar tagit fram dokumentet *Vägledning – planering för civil beredskap: process och metod (version 2023)*. Vägledningen beskriver också metodsteg som behöver genomföras på aktörs-, beredskapssektors- och civilområdesnivå för att komma fram till åtgärdsförslag.

Den aktörsgemensamma planeringsprocessen har både årliga och fleråriga dimensioner och länkar till andra processer, exempelvis de risk- och sårbarhetsanalys som nämnts ovan. I konceptet ligger en löpande och aktiv medverkan från Myndigheten för civilt försvars sida, samt att myndigheten organiserar mötestillfällen för att stödja beredskapsmyndigheternas arbete.²²

Vägledning – Planering för civil beredskap hittas på MCF.se under ingången "Publikationer".

¹⁹ *Inriktning för civilt försvar 2025–2030* (Fö2024/02054).

²⁰ Vi har ett allmänt råd till 10 § förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap – beakta totalförsvarets krav. Att myndigheten ska beakta totalförsvarets krav bör exempelvis innebära att myndigheten bland annat beaktar vägledningar och andra ingångsvärden från Myndigheten för civilt försvar.

²¹ Natos strategiska koncept från 2022 slår fast att Natos tre huvuduppgifter är 1) avskräckning och försvar 2) civil och militär krishantering och förebyggande av kriser 3) säkerhetssamarbete.

²² *Inriktning för civilt försvar 2025–2030* (Fö2024/02054) framgår att beredskapsmyndigheterna särskilt ska "delta i och bidra till den planeringsprocess för förmågeutveckling som Myndigheten för civilt försvar håller samman för det civila försvaret".

Fredstida krissituationer

Utöver de förmågor som krävs för att möta ett väpnat angrepp, finns det fredstida hot och risker som på olika sätt berör beredskapsmyndigheterna. Vissa hot är av sådan karaktär att om dessa blir verklighet så kan konsekvenserna bli mycket allvarliga med negativ inverkan på nationella skyddsvärden.

Inom ramen för Myndigheten för civilt försvar uppdrag att tillhandahålla en *Nationell risk- och sårbarhetsbedömning* (NRSB) sammanställer Myndigheten för civilt försvar en nationell riskbedömning med 26 särskilt allvarliga hot som bedöms utgöra särskilt allvarliga risker för Sverige.²³ Beredskapsmyndigheter behöver inom ramen arbetet med krisberedskap och civilt försvar identifiera vilka hot och risker som bör hanteras inom myndighetens ansvarsområde. Utifrån detta ska beredskapsmyndigheter ta ansvar för att planering genomförs för hur samhället ska kunna förebygga, motstå och hantera just dessa hot och risker.

I *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030* görs ett antal antaganden om möjliga konsekvenser för samhället i fred. Även de utgör ingångsvärden för beredskapsmyndigheternas planering.

²³ För mer information se www.mcf.se/nrsb.

Bidra till ökad försvarsvilja hos befolkningen

Människors förtroende för varandra och för myndigheter främjar en god hantering av kriser och ytterst krig. Samtliga beredskapsmyndigheter behöver därför bidra till att både stärka försvarsviljan i fredstid och att bibehålla den i händelse av krig.²⁴

Den breda och komplexa hotbilden innefattar till exempel informationspåverkan, cyberincidenter och sabotage som alla syftar till att påverka befolkningens försvarsvilja. Den enskildes eget ansvarstagande och beredskap, samt acceptans för en avsevärt lägre nivå av samhällsservice, utgör en central del i att motstå och lindra konsekvenser av fredstida krissituationer, krigsfara och krig.

Som ett led i att bibehålla och stärka försvarsviljan behöver myndigheterna se till att de egna medarbetarna, och befolkningen i stort, har kunskap om hotbilden och behovet av den enskilda individens beredskap. Kunskap, förtroende och vilja är grundläggande faktorer för att under en fredstida krissituation och ytterst krig upprätthålla den samlade beredskaps- och försvarsförmågan.

Bakgrunden till att vi stärker vår krisberedskap och vårt civila försvar, vad en detta innebär i form av förmågor och att det är våra grundläggande skyddsvärden vi försvarar, behöver kontinuerligt kommuniceras till allmänheten och relevanta aktörer.

²⁴ Läs mer om ett urval av åtgärder som kan vidtas i kapitel 4 under "Risk- och kriskommunikation".

3. Centrala delar i planeringsinriktningen

Planeringsinriktningens syfte är att ge stöd till beredskapsmyndigheterna i beredskapsplaneringen. I sin tur syftar denna beredskapsplanering till att stärka myndigheternas egna förmåga att verka under fredstida krissituationer och ytterst krig, att stärka robustheten i beredskapsmyndigheternas samhällsviktiga verksamhet samt säkerställa funktionaliteten inom de viktiga samhällsfunktioner som ligger inom beredskapsmyndigheternas ansvarsområden.

Det arbete beredskapsmyndigheter behöver bedriva för att uppnå allt detta kategoriseras och presenteras i denna planeringsinriktning för krisberedskap och civilt försvar i form av ett antal fokusområden. Dessa områden har valts ut med utgångspunkt i regeringens inriktning för civilt försvar 2025–2030, förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap, den nationella risk- och sårbarhetsbedömningen, den samlade bedömningen av det civila försvarets förmåga²⁵ samt *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*. Fokusområdena refereras till på flera ställen i detta dokument.

Vägen framåt genom utvecklingssteg

För att underlätta beredskapsmyndigheternas arbete har utvecklingssteg inom respektive fokusområde tagits fram. Dessa ger konkreta förslag på åtgärder som kan genomföras för en stegvis ökad förmåga. Med hjälp av utvecklingsstegen kan myndigheterna själva göra en analys av sin nuvarande förmåga samt identifiera framtida behov och åtgärder som måste genereras för att nå nästa steg.

Stegen är inte jämförbara mellan de olika fokusområdena, utan ger en vägledning i planeringen för att uppnå en större motståndskraft inom den egna myndigheten men framförallt inom myndighetens ansvarsområde.

Lägsta acceptabla nivå

Med utgångspunkt i förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap och utifrån kraven i *MSBFS 2025:4 Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om statliga myndigheters uppgifter inför och vid höjd beredskap* anges en lägsta nivå för varje utvecklingssteg (se kapitel 4). Detta ska tolkas som Myndigheten för civilt försvars bedömning av vad som bör vara den lägsta nivån som kan förväntas av en beredskapsmyndighet utifrån de generella krav som ställs på samtliga beredskapsmyndigheter.

Dessa lägsta acceptabla nivåer ska vidare uppfattas just som minimikrav. Samtliga beredskapsmyndigheter bör utöver detta bedöma hur myndighetens utveckling av beredskapen ska ske för att en så hög nivå på utvecklingsstegen som möjligt ska uppnås inom varje fokusområde.

²⁵ Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvaret i balans, Slutredovisning av regeringsuppdrag (Ju2022/01209/SSK).

Lägsta acceptabla nivå markeras genom att den aktuella raden har en mörkare fyllnadsfärg samt genom att texten är i fetstil. Att den lägsta acceptabla nivån nedan är på nivå 4 är ett exempel, det varierar mellan olika fokusområden och mognadstrappor.

Skapa förmåga	
0	Ingen förmåga finns.
1	Behovsanalys över nödvändig förmåga är gjord.
2	Plan för förmågeutveckling finns.
3	Konkreta beredskapshöjande åtgärder har vidtagits.
4	Lägsta acceptabla nivå
5	Förmågan är övad och prövad.

Tidplanen för arbetet, hur snabbt man kan klättra så högt som möjligt, är beroende av de resurser som respektive myndighet har att tillgå men arbetet bör ske skyndsamt med anledning av det säkerhetspolitiska läget. Prioriteringen av de åtgärder som ska genomföras inom respektive myndighet och ansvarsområde, och därmed vilka fokusområden som prioriteras, behöver ske i dialog med såväl andra beredskapsmyndigheter som övriga aktörer inom myndighetens ansvarsområde.

Dimensionerande antaganden

I varje steg under respektive fokusområde ska, där det är möjligt, planeringen inriktas mot de antaganden som återfinns nedan och som rör fredstida krissituationer, krigsfara och krig. Exempelvis kan det handla om att säkerställa elförsörjningen till kritiska system eller personalförsörjning för att kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet.

Det väpnade angreppet är dimensionerande, men det behövs kompletterande åtgärder för att även kunna hantera fredstida kriser. Det civila försvaret ska planera för att ha förmåga att samtidigt kunna hantera flera typer av händelser av olika karaktär och intensitet, inklusive situationer där fredstida krissituationer och ett väpnat angrepp pågår parallellt. På så sätt skapas bättre förutsättningar för den enskilda myndigheten att kunna förebygga och hantera samhällsstörningar på hela hotskalan.

Varje myndighet kan med fördel föra en intern diskussion om hur dessa antaganden påverkar den egna verksamheten, exempelvis inom ramen för kontinuitetshanteringen, för att de ska vara mer applicerbara.

Krigsfara och krig

Nedan presenteras ett urval av de antaganden som kan vara särskilt viktiga att utgå från i beredskapsplaneringen vid en dimensionering för hantering av ett väpnat

angrepp mot Sverige²⁶. Planeringen för höjd beredskap och krig utgår från de typsituationer och beskrivningar av konsekvenser för samhället som presenteras i *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*. Typsituationerna beskriver tänkbara delar av en militär konflikt – en verklig konflikt skulle troligtvis innehålla situationer som i olika grad avviker från eller består av en kombination av vad som beskrivs i typsituationerna. Typsituationerna måste kombineras, analyseras, vidareutvecklas och anpassas utifrån respektive aktörs ansvarsområde, verksamhet, geografi och förutsättningar i övrigt. Dimensionerande för totalförsvaret är att Sverige ska kunna hantera samtliga typsituationer parallellt, även då tid till förberedelser och omställning är begränsad.

- Typsituation 1 – Hybrida hot
- Typsituation 2 – Världsstöd (VLS)
- Typsituation 3 – Begränsat anfall mot norra Sverige
- Typsituation 4 – Anfall mot Gotland
- Typsituation 5 – Fjärrangrepp
- Typsituation 6 – Förstärkning av alliansens norra flank
- Typsituation 7 – Förstärkning av alliansen i Baltikumområdet

Planeringshorisont

En av de inriktande planeringsförutsättningar som regeringen slår fast i *Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030* är krav på uthållighet och förmåga till omställning. För att möta detta krav ska totalförsvaret förbereda och planera för att under **minst tre månader** kunna möta och hantera ett krig i Europa. Vidare betonar regeringen vikten av att vid ett plötsligt väpnat angrepp eller under andra kritiska faser av en väpnad konflikt kunna prioritera, på så vis att det civila försvaret kan användas för att ge det stöd till det militära försvaret som är nödvändigt.²⁷

I *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030* kompletterar Myndigheten för civilt försvar och Försvarsmakten kravet på tre månaders uthållighet med att ange att det civila försvaret behöver bygga upp en förmåga att under **minst två veckor** kunna upprätthålla de viktiga samhällsfunktionerna med främst egna resurser. Förmågan innebär att den som bedriver samhällsviktig verksamhet, oavsett om det är i offentlig eller privat regi, kan säkerställa detta genom till exempel förberedda planer, lagerhållning, säkerställande av personal och andra konkreta åtgärder. Syftet med att bygga en särskild robusthet utifrån en dimensionering om minst två veckor är att skapa handlingskraft i en inledande och kritisk fas av ett väpnat angrepp samt öka handlingsutrymme för en strukturell omställning av hela

²⁶ För en fördjupad förståelse av hotbilden och det väpnade angreppet finns flera öppna scenarier framtagna. Se bland annat FOI-memo 5089, FOI-memo 6787 och FOI-memo 6338.

²⁷ I *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030* samt *Inriktning för civilt försvar 2025–2030* (F62024/02054) framgår att beredskapsmyndigheterna särskilt ska "förbereda sig för att kunna hantera de initiala konsekvenserna av ett krig och kunna ge stöd till det militära försvaret inklusive allierade militära styrkor. Detta innebär främst stöd till Försvarsmaktens mobilisering samt världsstöd till allierade styrkor". Vidare ska "i de fall myndigheten är berörd, beakta Försvarsmaktens förmedlade behov av stöd som underlag för prioritering och utveckling av verksamhet".

samhället till krigstida förhållanden med exempelvis förändrade produktionsförutsättningar och transport- och varuflöden.

Om totalförsvaret kan göra detta ökar förutsättningarna väsentligt för att där efter att kunna påbörja den omställning som är nödvändiga för att hantera en längre period av krig i Europa.²⁸

För att möta tidskraven behöver beredskapsmyndigheter i sitt beredskapsarbete ha flera parallella tidsperspektiv i fokus. Detta oavsett om det rör myndighetens egna beredskap, planeringen för upprätthållandet av myndighetens egna samhällsviktiga verksamhet eller det ansvar myndigheten har att driva arbetet med att stärka förmågan inom ramarna för civilt försvar i myndighetens ansvarsområde.

Myndigheten behöver därför inom ramarna för sin den förberedande planeringen:

- Planera för att samhällsviktig verksamhet såväl inom myndigheten som inom ansvarsområdet självständigt ska kunna upprätthålla den verksamhet som är nödvändig för att kunna leva upp till de krav som målet för det civila försvaret ställer under de inledande och/eller mest kritiska faserna av ett krig i Europa (minst 2 veckor).
- Planera för att samhällsviktig verksamhet såväl inom myndigheten som inom myndighetens ansvarsområde inom ramarna för ett sammanhållet totalförsvaret ska kunna upprätthålla den verksamhet som är nödvändig för att under minst tre månader kunna möta och hantera ett krig i Europa och därmed också möjliggöra omställning inför ett mer utdraget skeende.

Samtidigt som beredskapsmyndigheter planerar för hur vi ska kunna möta och hantera ytterst ett väpnat angrepp mot Sverige eller allierade här och nu behöver myndigheterna arbeta för att stärka den samlade förmågan inom det civila försvaret på längre sikt. Därför behöver beredskapsmyndigheter planera för att skapa förmåga på kort till medellång sikt (1–10 år).²⁹

²⁸ Perioden två veckor som en inledande fas av ett väpnat angrepp kan infinna sig flera gånger under ett krig. Att kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet under denna period är en förmåga som åter behöver byggas upp när den väl har förbrukats.

²⁹ Läs mer om de olika planeringsformernas syften och tidsperspektiv i MSBFS 2025:4 föreskrifter och allmänna råd om statliga myndigheters uppgifter inför och vid höjd beredskap samt i Myndigheten för civilt försvars vägledning *Planeringsformer inom det civila försvaret*, Publ. nr: MSB2594 – Maj 2025.

4. Fokusområden och utvecklingssteg

Planeringsinriktningen utgår från fokusområden där det är av stor betydelse att samtliga beredskapsmyndigheter bidrar till att skapa ökad förmåga. Dessa områden är i grunden likvärdiga och utgångspunkten är därför att de inte ska vikta sinsemellan. Beroende på hur långt myndigheten har kommit i sin beredskapsplanering kan det dock finnas anledning att prioritera olika för att skapa en god grundförmåga inom samtliga fokusområden.

Till varje fokusområde finns utvecklingssteg med lägsta acceptabla nivåer markerade, för att underlätta en mer långsiktig planering av uppbyggnaden inom respektive fokusområde. Med hjälp av dessa kan varje myndighet genomföra en analys av sin nuvarande förmåga samt ges möjlighet att identifiera framtida behov och åtgärder som måste genereras för att nå nästa steg.

Upprätthållande och försörjning av viktiga samhällsfunktioner

För att samhället ska fungera även under fredstida kriser och krig krävs att de viktigaste samhällsfunktionerna kan upprätthållas oavsett störning. Dessa funktioner är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden och säkerhet, och säkerställs genom motståndskraft i samhällsviktig verksamhet samt en välfungerande försörjningsberedskap.

Samhällsviktig verksamhet upprätthåller och säkerställer viktiga samhällsfunktioner³⁰ till exempel omsorg av barn och elever, livsmedelstillverkning och försörjning av sjukvårdsprodukter.

Med samhällsviktig verksamhet avses verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer viktiga samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet³¹. Motståndskraft i samhällsviktig verksamhet innebär att aktörer, både offentliga och privata, systematiskt arbetar för att verksamheten ska kunna fortsätta fungera även vid störningar. Det kan exempelvis ske genom kontinuitetshantering som handlar om att planera för att upprätthålla verksamhet på en tolerabel nivå, oavsett vilken störning den utsätts för.

För att ha en god förmåga i samhällsviktig verksamhet och viktiga samhällsfunktioner krävs också ett systematiskt arbete med försörjningsberedskap. Det handlar om att samhället vid kriser och krig har tillgång till de varor och tjänster som är nödvändiga för att trygga befolkningens överlevnad, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till det militära försvarets förmåga. Att upprätthålla en nödvändig försörjning är centralt för att hantera fredstida kriser och krig.³²

Arbetet med försörjningsberedskap handlar bland annat om att genomföra försörjningsanalyser och vidta åtgärder för att stärka försörjningsförmågan, såsom beredskapsavtal, produktionsomställning och lagerhållning.

Många samhällsviktiga verksamheter tillhandahålls av näringslivet, som också försörjer offentlig verksamhet med varor och tjänster. Därför är privat-offentlig samverkan avgörande för att stärka motståndskraft i samhällsviktig verksamhet, försörjningsberedskapen och i förlängningen Sveriges beredskap. Informationsdelning, gemensamma försörjningsanalyser och samordnade åtgärder är centrala delar i detta arbete. Ett starkt och stabilt näringsliv utgör en

³⁰ Hänvisning till listan

³¹ Förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

³² I *Inriktning för civilt försvar 2025–2030* (Fö2024/02054) framgår att beredskapsmyndigheterna särskilt ska "verka för att aktörer inom det civila försvaret med ansvar för samhällsviktig verksamhet säkerställer tillgång till nödvändiga varor och tjänster, skapar möjlighet att upprätthålla eller ställa om produktion samt distribuera nödvändiga varor och tjänster".

grundförutsättning för att staten ska kunna säkerställa Sveriges förmåga att under fredstida kriser och krig förse befolkningen med de varor och tjänster som behövs för dess överlevnad.

Identifiering av samhällsviktiga verksamhet	
0	Samhällsviktig verksamhet, inklusive den som är nödvändig för totalförsvaret, inom den egna organisationen och ansvarsområdet är inte identifierad.
1	Samhällsviktig verksamhet inom den egna organisationen är identifierad.
2	Samhällsviktig verksamhet inom myndighetens ansvarsområde är identifierad.
3	Utifrån samhällsviktig verksamhet inom den egna organisationen är den som är nödvändig för totalförsvaret identifierad, om sådan finns. <i>Vissa samhällsviktiga verksamheter är, utifrån deras betydelse för Sveriges planering inför och hantering av ett väpnat angrepp, nödvändiga för totalförsvaret.</i>
4	Utifrån samhällsviktig verksamhet inom myndighetens ansvarsområde, är den som är nödvändig för totalförsvaret identifierad, om sådan finns. Myndigheter har identifierat samt etablerat kontakt med de som utöver ovanstående verksamhet
5	Myndigheten följer löpande upp att sammanställningen över den samhällsviktiga verksamheten inom ansvarsområdet, inklusive den som är nödvändig för totalförsvaret, är aktuell. Myndigheten för löpande dialog med och involverar i beredskapsplaneringen de aktörer som tillhandahåller samhällsviktig verksamhet inom ansvarsområdet, inklusive den som är nödvändig för totalförsvaret. Myndigheten genomför detta regelbundet i syfte att omhänderta förändringar av behov och leverantörer.

Skapa förmåga inom myndighetens egen samhällsviktiga verksamhet	
0	Myndigheten arbetar inte med att stärka förmågan i organisationens samhällsviktiga verksamhet.
1	Beroenden, försörjningsflöden och risker kopplad till den samhällsviktiga verksamheten är kartlagda. Beroenden, försörjningsflöden och risker kopplad till den samhällsviktiga verksamheten som är nödvändig för totalförsvaret, om sådan finns, är kartlagda.
2	Det finns en plan för att hantera risker som påverkar förmågan i den samhällsviktiga verksamheten. Det finns en eller flera beslutade kontinuitetsplaner för den samhällsviktiga verksamheten. Det finns en plan för att hantera risker som påverkar förmågan i den samhällsviktiga verksamheten som är nödvändig för totalförsvaret, om sådan finns. Det finns en eller flera beslutade kontinuitetsplaner för den samhällsviktiga verksamheten som är nödvändig för totalförsvaret, om sådan finns.
3	Kontinuitetsplanen/-erna är känd/-a och prövad/-e genom utbildning och övning. Återkommande verksamhet med tillhörande uppföljning/erfarenheter och utveckling/implementering därefter.

4	De resurser som den samhällsviktiga verksamheten är beroende av är säkerställda under fredstida kriser. Åtgärder som säkerställer leveranser av varor och tjänster under fredstida kriser är på plats. <i>Med samhällsviktig verksamhet avses även den som är nödvändig för totalförsvaret.</i>
5	Resurser som den samhällsviktiga verksamheten är beroende av är säkerställda vid krigsfara och krig. Åtgärder som säkerställer leveranser av varor och tjänster även under krigsfara och krig är på plats. Organisationen har den kunskap och det underlag som krävs för att kunna prioritera för och mellan samhällsviktig verksamhet, inklusive den som är nödvändig för totalförsvaret, inom organisationen. <i>Med samhällsviktig verksamhet avses även den som är nödvändig för totalförsvaret.</i>

Skapa förmåga inom myndighetens ansvarsområde ³³	
0	Myndigheten arbetar inte med att skapa förmåga hos de viktiga samhällsfunktionerna inom ansvarsområdet.
1	Myndigheten har kartlagt sitt ansvarsområde. Myndigheten har gjort en kvalitativ och/eller kvantitativ beskrivning av ansvarsområdet.
2	Myndigheten har identifierat och analyserat hot, risker och sårbarheter inom sitt ansvarsområde.
3	Myndigheten verkar löpande för att aktörer som tillhandahåller samhällsviktig verksamhet för de viktiga samhällsfunktionerna inom ansvarsområdet bedriver ett systematiskt arbete för att kunna upprätthålla verksamheten. Samhällsviktig verksamhet, inklusive den som är nödvändig för totalförsvaret, som tillhandahåller varor och tjänster som är nödvändiga för befolkningens överlevnad är identifierade. Det finns upparbetad samverkan med berörda aktörer och myndigheten involverar dessa i beredskapsarbetet.
4	Myndigheten har bedömt och beslutat vilka åtgärder som bör vidtas för att öka förmågan att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner inom ansvarsområdet. Detta inkluderar åtgärder för att säkerställa försörjningen av de varor och tjänster som behövs för befolkningens överlevnad.
5	Myndigheten följer löpande upp att åtgärder vidtas för att säkerställa tillgången till de resurser som den samhällsviktiga verksamheten är beroende av är säkerställda vid händelse av krigsfara och krig. Organisationen har den kunskap och det underlag som krävs för att kunna bidra till prioritering för och mellan samhällsviktig verksamhet inom ansvarsområdet, inklusive den som är nödvändig för totalförsvaret, i syfte att kunna upprätthålla viktiga samhällsfunktioner.

Lista med viktiga samhällsfunktioner – Utgångspunkt för att stärka samhällets beredskap. MSB1844.
 t slags ansvar för, till exempel ett tillsynsansvar, samordningsansvar eller geografiskt områdesansvar.
 Ansvarsområdet går utanför den egna myndighetens verksamhet och innefattar även samhällsviktig verksamhet som bedrivs av andra aktörer inom området.

Metodstöd för att kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet och önskad förmågeutveckling inom försörjningsberedskap hittas på [MCF.se](https://mcf.se) under ämnesområdet "Beredskap för kris och krig".

Krigsorganisation och personalförsörjning

Samhällsviktig verksamhet behöver fortsatt kunna fungera under fredstida kriser, krigsfara och krig. Det betyder att ansvariga aktörer även måste planera för hur verksamheter ska organiseras och bemannas.

Personalförsörjning

För att säkerställa att samhällsviktiga verksamheter kan fungera även under fredstida kriser, krigsfara och krig är bemanningen avgörande. Bemanningen kommer till stor del att utgöras av verksamhetens ordinarie personal. Höjd beredskap och ytterst krig ställer dock krav på samhällsviktiga verksamheter som inte alltid kan täckas av den ordinarie personalen.

Vissa uppgifter kommer att kräva mer resurser för att omfattningen ökar eller på grund av att den måste bedrivas fler timmar på dygnet. Man behöver också ha uthållighet över tid. Andra uppgifter kan behöva prioriteras ned eller helt sluta bedrivas.

Krigsorganisation

Krigsorganisationen är myndighetens organisation anpassad för krigsförhållanden och inriktad på uppgifter som har betydelse för totalförsvaret. En viktig del av planeringen inför höjd beredskap avser den verksamhet som krigsorganisationen ska bedriva. Arbetet med att införa och utveckla krigsorganisation handlar om att avgöra vilka verksamheter som behöver prioriteras och bedrivs under höjd beredskap och ytterst krig. I en situation med höjd beredskap kan det hända att all verksamhet inte ska eller går att upprätthålla och att nya uppgifter tillkommer. En central del i arbetet med att ta fram och förvalta en krigsorganisation är därför att myndigheten har klart för sig vilka viktiga faktorer som påverkar förutsättningarna att fortsätta bedriva viss verksamhet och hur myndigheten ska inrikta sin verksamhet på uppgifter som har betydelse för totalförsvaret. Myndigheten behöver redan i fredstid, i sin planering, sätta en prioritering och ambitionsnivå för de verksamheter som ska bedrivas vid skärpt respektive högsta beredskap.

När de uppgifter som krävs för att upprätthålla nödvändig verksamhet vid höjd beredskap och krig är identifierade så ska bemanningen planeras, i första hand med egen personal. Några i personalen kan vara krigsplacerade hos någon annan aktör med värn- eller civilplikt eller med avtal om frivillig tjänstgöring. Om myndigheten kommer fram till att behoven inte kan täckas helt med egen personal, så kan personalförstärkning behöva tillföras utifrån, vilket kan ske på olika sätt. Det kan också behövas utbildning av personalen för nya uppgifter under höjd beredskap och krig. Krigsorganisationen behöver sedan kontinuerligt ses över, utbildas och övas.

Öka förmågan att verka inom en krigsorganisation	
0	Det har inte gjorts en bedömning av hur myndighetens organisation behöver se ut för att kunna utföra myndighetens krigsuppgifter under höjd beredskap. En krigsorganisation saknas.
1	Myndigheten har gjort en analys av vilka uppgifter och verksamheter som behöver kunna bedrivas under höjd beredskap.
2	Utifrån analysen av vilka uppgifter och verksamheter som behöver bedrivas finns en framtagen och upprättad krigsuppgiftsförteckning och krigsarbetsordning . Krigsorganisationens behov av personal och hur behoven ska tillgodoses har analyserats och utifrån analysen har en krigsbemanningsplan upprättats.
3	Utifrån krigsorganisationens uppgifter, verksamhet och behov har resterande planer utifrån 10 § 4 – 11 MSBFS 2025:4 tagits fram.
4	Krigsorganisationen är bemannad, utrustad och utbildad. Det finns en plan för övergång till krigsorganisation.
5	Krigsorganisationen och personalen är övad och/eller prövad. Övning på övergång till krigsorganisation samt hur krigsorganisation fungerar sker regelbundet.

En vägledning som ger stöd i arbetet med en krigsorganisation hittas på MCF.se under ämnesområdet "Beredskap för kris och krig".

Samverkan med frivilliga

När krigsorganisationen är bemannad med anställd och inhyrd personal kan det fortsatt förekomma vakanser. Frivilliga kan då utgöra ett extra tillfälligt stöd i särskilt hårt ansträngda funktioner eller fungera som resursförstärkning för ökad uthållighet. De kan också bidra med specialistkompetenser som inte behövs i fredstid och därmed inte finns hos den ordinarie personalen, men där det finns ett behov under höjd beredskap eller i krig.

De frivilliga kan vara medlemmar i en frivillig försvarsorganisation³⁴, medlemmar i annan civilsamhällesorganisation som till exempel en idrotts- eller bygdegårdsförening, trossamfund, eller personer som utan att vara medlemmar i en organisation spontant anmäler sig som frivilliga.

Medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer kan teckna avtal med myndigheter för frivillig tjänstgöring inom totalförsvaret. Avtalen föregås av utbildning arrangerad av den frivilliga försvarsorganisationen i fråga och utformad utifrån myndighetens behov. Dessa avtal kan vara grund för krigsplacering och innebär att personen ska tjänstgöra hos en myndighet under höjd beredskap med allmän

³⁴ Bilkåren, Frivilliga automobilkåren, Frivilliga flygkåren, Frivilliga motorcykelkåren, Försvarets personaltjänstförbund, Frivilliga radioorganisationen, Flygvapenfrivilliga, Insatsingenjörerna, Svenska Brukshundklubben, Svenska Blå Stjärnan, Civilförsvarsförbundet, Svenska Fallskärmsförbundet, Lottakåren, Svenska Pistolskytteförbundet, Svenska Röda Korset, Försvarsutbildarna, Sjövärnskåren, och Svenska Skyttesportförbundet.

tjänsteplikt när regeringen föreskriver om det. Det är med andra ord frivilligt för dessa personer att ingå ett avtal om tjänstgöring i totalförsvaret, men när avtalet väl är skrivet gäller plikt att tjänstgöra. Det gör avtalade frivilliga från frivilliga försvarsorganisationer mer planerbara än andra frivilligkategorier.

Notera att frivilliga kan vara berättigade till ersättning för sina insatser.

Öka förmågan att kunna samverka med frivilliga	
0	Inget arbete har påbörjats för att skapa samverkan med frivilliga.
1	Myndigheten har analyserat det egna personalbehovet (jfr krigsorganisation) under fredstida kriser, krigsfara och krig, och hur den egna personalen ska nyttjas för att lösa detta behov, samt vilka eventuella brister i förmågan att täcka behovet som finns i organisationen. Myndigheten har kunskap om frivilliga försvarsorganisationer och deras eventuella förutsättningar att bidra.
2	Myndigheten har integrerat möjligheten att ta stöd av frivilliga, för att täcka de behov som inte kan lösas med egen personal, i planeringen för att bemanna krisorganisationen och/eller krigsorganisationen.
3	Myndigheten har tillsammans med en eller flera frivilliga försvarsorganisationer planerat för försörjning av frivilliga.
4	Frivilliga har utbildats av frivilliga försvarsorganisationer och avtal är tecknade med dem.
5	Frivilliga från frivilliga försvarsorganisationer har krigsplacerats samt övas och repetitionsutbildas återkommande.

Läs mer om hur offentliga aktörer kan samverka med frivilliga i Myndigheten för civilt försvars vägledning i ämnet. Den hittas på MCF.se under ämnesområdet "Krisberedskap och civilt försvar".

Ledning och samverkan

Fredstida kriser och krig ställer särskilda krav på ledning av den egna organisationen och hur olika samhällsaktörer arbetar tillsammans. Det innebär utmaningar i gemensamma tolkningar av begrepp, förhållningssätt samt arbetsformer. Till exempel hur vi delar information och analyserar händelser samt hur vi inriktar och samordnar våra resurser så effektivt som möjligt.

Ledning och samverkan handlar om att öka sannolikheten för att den verksamhet som bedrivs ska uppnå så bra effekter som möjligt. Syftet är att skapa förutsättningar för att leda den egna organisationen och att skapa en aktörsgemensam inriktning och samordning under samhällsstörningar vid fred och krig.

För aktörsgemensam ledning och samverkan finns ett normerande *Ramverk för ledning och samverkan*. Syftet är att förbättra vår aktörsgemensamma förmåga att använda samhällets samlade resurser så effektivt som möjligt. Det gör vi genom att:

- kontakta varandra
- dela information
- skapa lägesbilder
- förstå situationen och varandra
- åstadkomma inriktning och samordning
- genomföra åtgärder
- följa upp åtgärder.

Det är exempelvis viktigt att aktörerna utifrån en samlad lägesbild gemensamt kommer överens om hur samhället bäst använder och prioriterar tillgängliga resurser, som till exempel personal och materiel. För aktörerna är ledning och samverkan centrala styrverktyg för att skapa och uppnå inriktning och samordning under samhällsstörningar vid fred och krig.

Upptäcka och agera snabbt

Vid fredstida kriser och krig är det av yttersta vikt att samhällets aktörer tidigt fångar upp larmsignaler och snabbt kommer i gång och agerar. Tjänsteman i Beredskap (TiB) är ett exempel på en funktion som kan nå dygnet runt, året runt och som ska initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid samhällsstörningar.

Öka förmågan att upptäcka och agera snabbt	
0	Det finns ingen funktion för att ta emot larm och agera snabbt.
1	Det finns en upprättad och etablerad funktion som tar emot och förmedlar larm eller annan viktig information under inträffade eller förväntade samhällsstörningar vid fred och krig. Funktionen finns tillgänglig under kontorstid.
2	Funktionen kan dessutom nås dygnet runt och året runt. Det finns tydliga rutiner för funktionens arbete. De viktigaste berörda aktörerna för samverkan är identifierade och formerna för initiering är kända.
3	Det finns dessutom en plan för utbildning och övning som innefattar funktionen.
4	Myndigheten har en Tjänsteman i beredskap ³⁵ . Tjänsteman i beredskap ska: • vara lätt att kontakta för andra aktörer, • ha beredskap dygnet runt och alla dagar på året, • ha ett tydligt ansvar med befogenhet att vidta åtgärder och att i övrigt kunna agera utifrån den egna myndighetens uppdrag, • bedriva omvärldsbevakning utifrån myndighetens ansvarsområde i syfte att tidigt kunna initiera agerande. Det genomförs regelbunden och systematisk utbildning och övning inom funktionen. Det finns kunskap och färdighet att upprätthålla funktionens arbete vid fredstida kriser och krig.
5	Myndigheten har dessutom en ledningsfunktion ³⁶ . Ledningsfunktionen ska: • ha en god förmåga att vara verksam och agera genom att vara utbildad och övad för uppgiften, • kunna samverka utifrån god kännedom om andra aktörers ansvar, organisation och arbetssätt, • ha tillgång till nödvändiga stödresurser bl.a. i form av lokaler och sambandsutrustning, • ha en god uthållighet och kunna verka under minst en veckas tid. Det genomförs regelbunden och systematisk utbildning och övning inom funktionen. Det finns kunskap och färdighet att upprätthålla funktionens arbete vid fredstida kriser och krig. Det finns metodik för ständiga förbättringar utifrån genomförda övningar och inträffade händelser.

³⁵ Enligt förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

³⁶ Ibid.

Rapportera, informationsdela och skapa lägesbilder

Med rapportering syftar vi på formella krav på att dela information enligt författningar. Med informationsdelning syftar vi på information som delas för kännedom utan att det finns krav i författning. Begreppet informationsförsörjning används inom ledning och samverkan som ett sammanfattande begrepp för rapportering och informationsdelning.

Rapportering och informationsdelning mellan olika aktörer vid fredstida kriser och krig är en förutsättning för välgrundade överenskommelser och beslut. Om informationsdelningen dessutom är effektiv och genomtänkt blir det lättare att få ett bra grepp om vad som har hänt, och om vad som måste göras.

En lägesbild är ett urval av information som sammanställs i form av beskrivningar eller bedömningar av läget i syfte att ge överblick, förståelse eller underlag för beslut och åtgärder. Att skapa lägesbilder innebär att en aktör, eller flera tillsammans, systematiskt följer, beskriver och analyserar en händelseutveckling. Syftet är att underlätta bedömningar av händelsen och dess konsekvenser för att kunna fatta beslut om inriktning och samordning, enskilt eller aktörsgemensamt.

Öka förmågan att rapportera, informationsdelar och skapa lägesbilder	
0	Det finns ingen kunskap om rapporteringsskyldigheter. Det finns ingen förmåga att skapa en intern eller samlad lägesbild.
1	Det finns grundläggande kunskap om rapporteringsskyldigheter. Det finns grundläggande kunskap om hur myndigheten skapar interna lägesbilder. Det finns grundläggande kunskap om hur myndighet med särskilt ansvar skapar samlade lägesbilder.
2	Myndigheten har förmåga att kunna begära, ta emot samt rapportera och dela efterfrågad information och det finns tydliga rutiner för hur rapportering och informationsdelning ska ske. Det finns tydliga rutiner för lägesbilsarbetet, det vill säga att identifiera behov av en lägesbild, rama in arbetet med lägesbilden, skapa lägesbilden och att använda lägesbilden.
3	Begäran, mottagande och rapportering av efterfrågad information samt delande av annan information har ett tydligt och behovsstyrt syfte och det finns en förmåga att hantera skyddsvärd information. Myndigheten skapar lägesbilder som analyseras och sammanställs i form av beskrivningar och bedömningar och används i syfte att ge förståelse, överblick och underlag till beslut och åtgärder. Myndigheten har en plan för utbildning och övning som innefattar en intern och samlad lägesbild, rapportering samt informationsdelning. Planen utgår från den organisation som ska utbildas och övas.
4	Myndigheten har ett proaktivt förhållningssätt gällande rapportering och informationsdelning och det finns en förståelse för andra aktörers behov. Det sker återkoppling till de aktörer som rapporterar med relevant information och bedömningar som stöder aktörens fortsatta hantering av fredstida kriser eller krig. Interna och samlade lägesbilder skapas proaktivt, utifrån egna och andras behov och har ett tydligt definierat syfte.
5	Det genomförs regelbunden och systematisk utbildning och övning inom rapportering, informationsdelning och rapportering. Det finns kunskap och färdighet för att rapportera, dela information och skapa relevanta lägesbilder, med flexibla arbetssätt vid fredstida kriser eller krig. Det finns rutiner för att, under pågående hantering, följa upp lägesbilsarbetet samt behovet av rapportering, informationsdelning och lägesbild.

Att åstadkomma inriktning och samordning, enskilt och tillsammans med andra

Inför och under fredstida kriser och krig är det viktigt att samhällets aktörer har en förmåga att åstadkomma inriktning och samordning av resurserna. Både enskilt och tillsammans med andra. I ramverket "Gemensamma grunder för ledning och samverkan" beskrivs två olika former/styrverktyg för att uppnå inriktning och samordning. Det görs antingen genom ledning eller genom samverkan.

Öka förmågan att åstadkomma inriktning och samordning, enskilt och tillsammans med andra	
0	Det finns ingen kunskap om hur inriktning och samordning åstadkoms inom den egna organisationen. Det finns ingen kunskap om de aktörsgemensamma arbetssätten för att åstadkomma inriktning och samordning.

1	Det finns grundläggande kunskap om hur myndigheten åstadkommer inriktning och samordning av de egna resurserna vid fredstida kriser och krig. Det finns beskrivna roller i ledningsfunktionen. Det finns grundläggande kunskap om de aktörsgemensamma arbetssätten för att åstadkomma inriktning och samordning tillsammans med andra aktörer. Det finns en förståelse för syftet med arbetsformerna och det finns beskrivna roller för de olika mötesformerna.
2	Det finns roll, rutiner och instruktioner framtagna för hur man arbetar med inriktning och samordning i den egna organisationen vid fredstida kriser eller krig. Organisationen har en implementerad metod för att arbeta med ledningsstöd, till exempel stabsmetodik. Det finns rutiner och instruktioner framtagna för hur man arbetar med inriktning och samordning tillsammans med andra aktörer. Det finns en förståelse för andra aktörers ansvar, roller och mandat. I myndighetens organisation finns ett ledningsstöd eller en stab för att hantera konsekvenserna av fredstida kriser och krig.
3	Myndigheten har en plan för utbildning och övning som innefattar inriktning och samordning av den egna organisationen och tillsammans med andra. Planen utgår från den organisation som ska utbildas och övas.
4	Myndigheten kan delta i en inriktnings- och samordningsfunktion (ISF) och i ett aktörsgemensamt analys- och beslutsstöd (ABS) eller motsvarade för att kunna uppnå aktörsgemensam inriktning och samordning. Myndigheter som är geografiskt områdesansvariga kan leda aktörsgemensam inriktning och samordning (till exempel stå värd för en ISF och organisera ett ABS) vid fredstida kriser och krig.
5	I myndighetens organisation finns ett välutvecklat och övat ledningsstöd eller en stab för att hantera konsekvenserna av fredstida kriser och krig. Det genomförs regelbunden och systematisk utbildning och övning i att arbeta med inriktning och samordning inom den egna organisationen och tillsammans med andra. Det finns kunskaper och färdigheter att arbeta med inriktning och samordning inom den egna organisationen och tillsammans med andra med hjälp av aktörsgemensamma arbetssätt vid fredstida kriser och krig. Det finns metodik för ständiga förbättringar utifrån genomförda övningar och inträffade händelser.

Myndigheten för civilt försvar metodstöd hittas på [MCF.se](https://mcf.se) under ämnesområdet "Ledning och samverkan".

Ledningsplatser

För att säkerställa en kontinuerlig och uthållig förmåga att leda och samverka behövs ledningsplatser. Detta innebär fysiskt anpassade lokaler i lämplig skyddsnivå, uthålliga tekniska försörjningssystem med hög tillförlitlighet, robusta system för informationsdelning samt en utbildad och övad organisation för drift och förvaltning.

Öka förmågan att samverka och leda från upprättad ledningsplats	
0	Myndigheten har ingen förberedd ledningsplats för att verka vid fredstida kriser och krig.
1	Det finns en begränsad förmåga till ledning och samverkan vid fredstida kriser och krig från lokaler i anslutning till det ordinarie verksamhetsstället.

2	Myndigheten har tillgång till förberedda lokaler och utrustning för ledning och samverkan under samhällsstörning i anslutning till det ordinarie verksamhetsstället. Förmåga finns att utöva ledning med stöd av lokaler med förhöjd skyddsnivå, redundanta system för informationsdelning och en anpassad logistisk uthållighet. Det finns en fungerande drift- och förvaltningsorganisation för ledningsplatsen. Myndigheten genomför regelbundna utbildningar och övningar i ledningsplatsen med såväl stabs- som stödorganisation.
3	Myndigheten har utöver förmågor enligt nivå 2 tillgång till en sekundär alternativ ledningsplats. Den sekundära ledningsplatsen ska kunna användas över hela hotskalan och har samma förmåga avseende informationsdelning som den ordinarie ledningsplatsen, men har en förstärkt logistisk uthållighet. Däremot kan lokalerna ha en lägre fysisk skyddsnivå.
4	Myndigheten har utöver förmågor enligt nivå 2 tillgång till en mobil eller fortifikatoriskt skyddad alternativ ledningsplats som kan användas över hela hotskalan. Den alternativa ledningsplatsen har samma förmåga avseende informationsdelning som den ordinarie, men har en förstärkt logistisk uthållighet. Utrustning finns så att ledningsfunktioner kan omgruppera utan avbrott i ledningsförmågan och verka från två olika geografiska platser.
5	Myndigheten har utöver förmågor enligt nivå 2 tillgång till mer än en mobil och/eller fortifikatoriskt skyddad alternativ ledningsplats enligt nivå 4.

Mer information om ledningsplatser finns på MCF.se under ämnesområdet "Ledning och samverkan"..

Samhällsviktiga kommunikationstjänster

En förutsättning för ledning och samverkan i alla lägen är att det finns system för informationsdelning som fungerar. Detta ställer krav på att kommunikationslösningarna som används är robusta och fungerar utan avbrott även i en ansatt miljö och att informationen skyddas och hanteras på rätt sätt med beaktande av konfidentialitet, tillgänglighet och riktighet. Det är viktigt att i förväg ta aktiv ställning till vilka olika verktyg och system som ska användas vid både intern informationsdelning och vid samverkan så att detta fungerar när en händelse inträffar.

För att välja rätt verktyg för säker och robust samverkan genomförs en analys av sambandsbehoven genomföras: en sambandsplanering.

Sambandsplaneringen utgår från vilka behov av informationsdelning som finns, till exempel vilka interna och externa aktörer som berörs, vilken typ av information som ska delas samt hur tidskritisk och skyddsvärd informationen är. Svar på detta finns ofta i till exempel beredskapsplaner, kontinuitetsplaner och krav på informationsdelning såsom rapportering och lägesbild.

Utifrån behoven görs en bedömning av vilken teknik, metod, regler och personal som behövs för att kunna dela informationen.

Baserat på bedömningen kan en nödvändig förmåga och nödvändiga planer utvecklas. Vid val av system kan signalskyddssystem, Myndigheten för civilt försvars tjänster för samhällsviktiga kommunikationer³⁷ såväl som andra lämpliga system övervägas. Vid delning av säkerhetsskyddsklassificerad information krävs signalskyddssystem³⁸.

Öka förmågan att planera och hantera system för informationsdelning för alla situationer	
0	Myndigheten saknar förmåga att bedöma behovet av att samverka och dela information säkert och robust i vardagen eller under samhällsstörningar vid fred och krig. Signalskyddsförmåga saknas.
1	En sambandsplanering är gjord för att identifiera interna och externa samverkansbehov, det vill säga en analys av vilken information som måste kunna utbytas även vid systembortfall, vilka aktörer som behöver kunna kontaktas och vilka system för informationsdelning som kan komma i fråga.
2	Myndigheten har utifrån sambandsplaneringen etablerat en åtgärdsplan för att bygga upp förmågan till robust och säker samverkan.
3	Organisationen har genomfört förmågehöjande åtgärder, i enlighet med planen, såväl tekniska implementationer av system för informationsdelning som utbildningar i metodik och handhavande. Signalskyddsförmåga finns etablerad i förekommande fall.
4	Förmåga finns för att hantera störningar. Organisationen har implementerade och övade kontinuitetsplaner, det vill säga planer för redundans vid bortfall av ordinarie system för informationsdelning och rutiner för att leda och samverka även om de robusta informationsdelningssystemen och/eller signalskyddet utsätts för störningar eller faller bort.
5	Myndigheten genomför och utvärderar återkommande samverkansövningar för att bibehålla förmågan till robust och säker informationsdelning. Etablerade och fungerande reservsamband finns framtaget samt säkerställda och övade rutiner/processer runt detta.

Mer information finns på MCF.se under ämnesområdena "Informationssäkerhet och cybersäkerhet" samt "Beredskap för kris och krig".

³⁷ Länk för att hänvisa till Myndigheten för civilt försvars tjänster. Exempelvis Rakel, SGSI, WIS och olika rymdtjänster (ex. satellitkommunikation, positionering, tidsangivelse och jordobservation)

³⁸ Länk för att hänvisa till

Scenariospecifika beredskapsplaner

En i förväg genomförd planering för att med befintliga resurser kunna hantera fredstida kriser, höjd beredskap och krig kan verka såväl avskräckande som öka våra möjligheter att hantera tänkbara hot.

Beredskapsmyndigheter har ett ansvar för att, enskilt och tillsammans med andra, ta fram sådana beredskapsplaner som är nödvändiga för att hantera händelser som riskerar att få stora konsekvenser för samhället. För beredskapsmyndigheter innebär detta dels ett ansvar att säkerställa att det finns planering för hur den egna myndigheten ska kunna bidra till hanteringen av och upprätthålla egen samhällsviktig verksamhet givet olika risker. Beredskapsmyndigheter har också ett ansvar för att beredskapsplaner tas fram för att de viktiga samhällsfunktioner som ligger inom myndighetens ansvarsområde ska kunna upprätthållas givet olika kriser. Lika viktigt är att beredskapsplaner finns för hur de resurser som finns inom dessa viktiga samhällsfunktioner ska nyttjas inom ramarna för en nationell gemensam hantering av olika kriser. Det är denna senare planering som är i fokus i detta avsnitt.

Vidare har beredskapsmyndigheter ansvar för att på nationell nivå ta initiativ till och driva, tillsammans med andra berörda aktörer, framtagandet av aktörsgemensamma beredskapsplaner för hur kriser som med utgångspunkt i närhetsprinciper och ansvarsprinciper faller inom ramarna för myndighetens ansvar att leda hanteringen av.

Beredskapsplaner för den egna organisationen	
0	Myndigheten har inte gjort en bedömning av vilka risker den egna organisationen behöver ta fram beredskapsplaner för.
1	Myndigheten har gjort en bedömning av vilka risker den egna organisationen behöver ta fram beredskapsplaner för. Myndigheten har gjort en bedömning av organisationens uppgifter, roll och mandat i den givna situationen.
2	Utifrån analysen av myndighetens uppgifter, roll och mandat har målbilder tagits fram, i de fall de inte redan finns formulerade, med utgångspunkt i vad som ska uppnås i relation till hanteringen av den specifika risken. Nödvändiga prioriteringar i relation till målbilden har tydliggjorts.
3	Åtgärder som behöver genomföras för att vid en specifik risk uppnå den målbild som tagits fram, har identifierats och sammanställs tillsammans med en beskrivning av arbetssätt och metod för genomförandet i en beredskapsplan. I detta ingår att identifiera vilka resurser som behöver tas i anspråk för att planen ska vara genomförbar.
4	Beredskapsplanen är beslutad och resurssatt. Information om beredskapsplanens innehåll har kommunicerats till berörda delar av organisationen.

5	Beredskapsplanen har prövats och övats och utifrån lärdomar från detta har beredskapsplanen vid behov reviderats. Åtgärder som kan vidtas för att öka organisationens förmåga att uppnå målsättningen med beredskapsplanen är identifierade och har återförts till förmågeplaneringsprocessen.
---	--

Aktörsgemensam beredskapsplanering	
0	Myndigheten har inte gjort en bedömning av vilken beredskapsplanering som myndigheten behöver driva i relation till andra aktörer utifrån myndighetens ansvarsområde.
1	Myndigheten har gjort en bedömning av vilka risker den egna organisationen behöver ta initiativ till och/eller leda aktörsgemensam beredskapsplanering för. Myndigheten har utifrån detta identifierat vilket ansvar, roll och mandat och den egna organisationen och andra berörda aktörer har utifrån hanteringen av den givna situationen.
2	Utifrån en gemensam analys av berörda aktörers uppgifter, roll och mandat ska mer specifika målbilder fram med utgångspunkt i vad som ska uppnås i relation till hanteringen av den specifika risken. Nödvändiga principer för prioritering i relation till målbilden har tydliggjorts för samtliga i planeringen involverade aktörer.
3	Ett gemensamt arbete har bedrivits för att identifiera och sammanställa åtgärder som behöver genomföras för att vid en specifik situation uppnå framtagen målbild. Tillsammans med en beskrivning av arbetssätt och metod för genomförandet av hanteringen har detta sammanställts i en beredskapsplan. Resurser som behöver tas i anspråk för att planen ska vara genomförbar har identifierats.
4	Beredskapsplanen är beslutad och resurssatt av såväl den egna myndigheten som andra berörda aktörer. Information om beredskapsplanens innehåll har samverkats med berörda aktörer.
5	Beredskapsplanen prövats och övats och utifrån lärdomar från detta har beredskapsplanen vid behov reviderats. Åtgärder som kan vidtas för att öka berörda aktörers förmåga att uppnå målsättningen med beredskapsplanen är identifierade och har återförts till förmågeplaneringsprocessen.

Risk- och kriskommunikation

Samordnad kommunikation i rätt tid stärker aktörers trovärdighet, förebygger otydligheter och motverkar ryktesspridning.

Under fredstida kriser, krigsfara och krig har kommunikation stor betydelse för hur effektiv hanteringen blir samt för människors tilltro till myndigheter och ytterst demokratin. Offentliga aktörers förmåga att risk- och kriskommunicera utgör därför en central förmåga oavsett händelse, både enskilt och tillsammans. Risk- och kriskommunikation ska effektivt kunna bidra till målen för civilt försvar och krisberedskapen.

Lite förenklat är riskinformation information som ska *förbereda* människor inför en eventuell fredstida kris eller ytterst krig. Här är det därför viktigt att invånarna på förhand har kännedom om risker och hur de kan förbereda sig. Krisinformation är information som krävs *när något redan har inträffat*.

Risk- och kriskommunikation är effektiv om den uppfyller följande kriterier:

- Snabb – kommer rätt i tid.
- Relevant – möter behov och utgår från erfarenheter och forskning.
- Samordnad – ger mottagaren en enhetlig bild, oavsett avsändare.
- Sann – är korrekt och verifierad.
- Transparent – öppenhet om vad aktörer vet och inte vet, vilka oklarheter som finns och hur man kommit fram till beslut.
- Tillgänglig – medvetna kanalval, tillgänglighetsanpassad och språkanpassad.

För att den samordnade och aktörsgemensamma kommunikationen ska bli effektiv behöver den:

- vara proaktiv och se till helheten utifrån ramverket ”Gemensamma grunder för ledning och samverkan vid samhällsstörningar”
- vara samordnad på alla berörda nivåer, nationell, regional och lokal
- skapa delaktighet och engagemang genom att vara målgrupps- och situationsanpassad
- visa på handlingsalternativ, skapa effekt och önskvärda beteenden.

Öka förmågan att kommunicera samordnat	
0	Det saknas praktiska och tekniska förutsättningar för att kunna kommunicera internt och samordnat.
1	Myndigheten har analyserat sitt kommunikationsbehov inför och under fredstida kriser, krigsfara och krig avseende exempelvis målgrupper, kanaler m.m.
2	Myndigheten har tagit fram och beslutat en plan för kommunikationsberedskap. <i>(Till exempel upprättade kontaktvägar, förberedda texter, kommunikationsinriktningar, plan med talespersoner, tillgänglighetsanpassad information, alternativa kanaler utifrån scenarier som att elförsörjning och elektroniska kommunikationer slås ut osv.)</i> Myndighetens plan för kommunikationsberedskap omfattar planering för att nå ut till flera grupper genom medvetna kanalval, tydlighet, språköversättningar och tillgänglighetsanpassning både inför och under fredstida kriser, krigsfara och krig.
3	Myndighetens planering för samverkan på kommunikationsområdet inkluderar att kunna bidra till, och effektivt utnyttja, samhällets samlade kommunikationsresurser inför och under fredstida kriser, krigsfara och krig. <i>(T.ex. kunna stödja andra utifrån den egna verksamhetens expertis och verktyg inom kommunikation och kunna ta stöd av andra inom områden när den egna organisationen inte har kompetens eller verktyg.)</i>
4	Myndigheten utbildar och övar kontinuerligt för att kunna genomföra sitt kommunikationsuppdrag under fredstida kriser, krigsfara och krig.
5	Nödvändiga investeringar har genomförts för att möjliggöra för myndigheten att snabbt nå ut med korrekt målgrupps- och situationsanpassad information inför och under fredstida kriser, krigsfara och krig. <i>(T.ex. alternativa webbplatser, presskonferenser i fält och tillgänglighet vid trygghetspunkter.)</i>

Vägledning om tillgänglig samhällsinformation hittas på MCF.se under ingången "Publikationer".

Psykologiskt försvar

Det psykologiska försvar är hela samhällets förmåga att stå emot otillbörlig informationspåverkan från främmande makt och andra utländska aktörer och som riktas mot Sverige och svenska intressen för att påverka beslut, uppfattningar eller beteenden.

Det psykologiska försvaret är en viktig del av det civila försvaret och består av tre huvuddelar: att säkerställa befolkningens motståndskraft och försvarsvilja, att säkerställa att korrekt information snabbt och effektivt kan förmedlas även under störda förhållanden samt att förebygga, identifiera, analysera och möta påverkanskampanjer.

Främmande makt och andra antagonistiska aktörer utnyttjar sårbarheter i det svenska samhället för att försöka störa och styra det öppna samtalet. Otillbörlig informationspåverkan syftar till att försvaga vår motståndskraft och försvarsvilja eller att otillbörligt påverka våra uppfattningar, beteenden och beslutsfattande till främmande makts fördel. Otillbörlig informationspåverkan kan användas såväl enskilt som för att förstärka effekten av andra påverkansaktiviteter inom ramen för en påverkanskampanj riktad mot Sverige.

Det handlar om en medveten inblandning från utländska aktörer i det som händer i Sverige, där man försöker skapa splittring och underminera förtroendet för staten och samhällets funktionalitet. Att bygga förmåga och kunskap i den egna myndigheten för att identifiera och möta otillbörlig informationspåverkan bidrar till att säkerställa allmänhetens förtroende för myndigheter och den svenska demokratin.

Detta kan innebära att möta målgruppers informationsbehov genom att erbjuda korrekt information och fakta om verksamhetens ansvarsområde. Luckor eller brister i information riskerar att utnyttjas av aktörer som vill sprida felaktig och vilseledande information.

Öka förmågan till psykologiskt försvar	
0	Det saknas förmåga, kunskap eller verksamhet för att förebygga, identifiera, analysera och möta otillbörlig informationspåverkan. Det saknas ett aktivt arbete med att säkerställa befolkningens försvarsvilja och motståndskraft.
1	Myndigheten har inom sitt ansvarsområde identifierat målgrupper som kan vara särskilt mottagliga för otillbörlig informationspåverkan och arbetar för att stärka motståndskraften. Myndigheten har en analys av hur myndigheten och dess ansvarsområde kan påverkas av otillbörlig informationspåverkan. Detta kan göras antingen som en integrerad del i myndighetens risk- och sårbarhetsanalyser, eller som fristående analys.
2	Myndigheten genomför omvärldsbevakning av informationsmiljön som fångar upp frågor och händelser relevanta för den egna verksamheten och myndighetens ansvarsområde. Myndigheten har förmåga att genomföra konsekvensanalyser och anpassa sin kommunikation utifrån inträffade händelser. Detta kan ske genom att myndigheten har en kommunikationsplan och process för informationsdelning för att säkerställa tillgång till saklig och korrekt information.
3	Myndigheten kommunicerar sitt uppdrag och ansvarsområde till relevanta målgrupper och befolkningen i syfte att stärka kunskapen om dess betydelse inom beredskapssystemet. Myndigheten inkluderar skydd mot otillbörlig informationspåverkan i planering av både krisledningsorganisationen och krigsorganisationen.
4	Myndigheten har rutiner och kunskap för att samverka med andra berörda aktörer om otillbörlig informationspåverkan riktad mot den egna verksamheten och myndighetens ansvarsområde. Myndigheten kan vidta nödvändiga åtgärder för att minska effekterna av otillbörlig informationspåverkan, enskilt och tillsammans med andra. Detta kan till exempel ske genom samverkan med etablerade nätverk på verksamhetsnivå.
5	Myndigheten har rutiner för kompetensutveckling, samverkan och övning inom psykologiskt försvar för att löpande säkerställa verksamhetens kunskap. Myndigheten har en etablerad process för att utvärdera, implementera och dra lärdomar från inträffade händelser inom informationsmiljön. Myndigheten har även förmåga att omhänderta befolkningens vilja att bidra vid särskilda händelser.

Systematiskt och riskbaserat arbete med cybersäkerhet

Informations- och cybersäkerhet handlar om att skydda viktig information och system så att obehöriga inte kan komma åt dem, att de inte kan manipulera samt säkerställa att de kan användas som det är tänkt och är tillgängliga där och när de behövs.

För att säkerställa att viktiga samhällsfunktioner kan bedrivas under normala och ansträngda förhållanden krävs att information såväl som nätverk- och informationssystem är tillgängligt på rätt sätt och vid rätt tidpunkt för behöriga, skyddas mot obehörig åtkomst samt obehörig och oönskad förändring³⁹. Ett systematiskt och riskbaserat arbete med cybersäkerhet ska leda till en hög gemensam cybersäkerhetsnivå. För väsentliga och viktiga verksamhetsutövare finns minimikrav i regelverket utifrån NIS2-direktivet.⁴⁰ Systematiskt och riskbaserat cybersäkerhetsarbete ger myndigheter förutsättningar att upprätthålla rätt nivå av skydd över tid, samt förmåga att hantera uppkomna situationer. Kraven på säkerhetsarbete omfattar också säkerställande av säkerheten i digitala leveranskedjor, det vill säga hos samtliga underleverantörer.

Det systematiska och riskbaserade cybersäkerhetsarbetet behöver stärkas särskilt rörande de nätverks- och informationssystem som krävs för att upprätthålla verksamheten. Organisatoriska, tekniska och driftsrelaterade, samt fysiska säkerhetsåtgärder behöver införas och löpande anpassas. Till exempel behövs organisation och rutiner för att säkerställa att system uppdateras och säkerhetsövervakas, samt för att åtgärda och rapportera identifierade sårbarheter och incidenter. Likaså behöver risker med digitala leveranskedjor identifieras och hanteras.

Cybersäkerhetskollen⁴¹ innehåller samtliga aspekter av det systematiska cybersäkerhetsarbetet. För en enskild organisation utgör mätningen en god grund för prioritering av sitt förbättringsarbete och den samlade svarsmängden möjliggör för Myndigheten för civilt försvar att bedöma den nationella nivån på cybersäkerhetsarbetet inom ramen för det civila försvaret.

³⁹ Med nätverks- och informationssystem avses (a) elektroniska kommunikationsnät, (b) enheter som är sammankopplade med varandra av vilka en eller flera genom ett program utför automatisk behandling av digitala uppgifter, eller (c) digitala uppgifter som lagras, behandlas, hämtas eller överförs med stöd av hjälpmedel som omfattas av (a) och (b) för att kunna drivas, användas, skyddas och underhållas.

⁴⁰ Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2022/2555 av den 14 december 2022 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (NIS 2-direktivet). I Sverige kommer NIS2-direktivet införlivas i svensk rätt genom cybersäkerhetslagen, cybersäkerhetsförordningen samt ett antal myndighetsföreskrifter.

⁴¹ <https://www.mcf.se/sv/amnesomraden/informationssakerhet-och-cybersakerhet/arbeta-systematiskt-med-informationssakerhet-och-cybersakerhet/cybersakerhetskollen/> Cybersäkerhetskollen innehåller *infosäkkollen*, *it-säkkollen* såväl som pilotversioner av *ot-säkkollen* och *leveranskedjekollen*.

Öka cybersäkerhetsförmåga	
0	Myndigheten har inget systematiskt eller riskbaserat cybersäkerhetsarbete. Myndigheten har inte uppnått de krav som motsvarar nivå 1 i Cybersäkerhetskollen. Myndigheten har inte identifierat information och system som krävs för att upprätthålla sin verksamhet.
1	Myndigheten har påbörjat arbetet med ett systematiskt och riskbaserat cybersäkerhetsarbete och organisationen uppfyller åtminstone i begränsad utsträckning de grundläggande kraven i Infosäkkollen, It-säkkollen, Leveranskedjekollen, samt i förekommande fall i ot-säkkollen. Myndigheten har uppnått de krav som motsvaras av Cybersäkerhetskollen nivå 1.
2	Myndigheten har etablerat ytterligare förmåga och genomför arbetet med viss systematik. Myndigheten har utvecklat den egna förmågan enligt de grundläggande kraven och har börjat genomföra säkerhetsåtgärder utifrån riskbaserade analyser. Organisationens tillämpar sina arbetssätt och har kopplat de olika delarna i cybersäkerhetsarbetet till varandra. Myndigheten har uppnått de krav som motsvaras av Cybersäkerhetskollen nivå 2. Myndigheten har börjat etablera säkerhetsåtgärder enligt MSBFS 2020:7 kap. 2–4. Myndigheten har identifierat information och system som krävs för att upprätthålla sin verksamhet.
3	Myndigheten har etablerat merparten av arbetet inom samtliga områden och det systematiska cybersäkerhetsarbetet har ett kvalificerat innehåll. Kritisk information och system är identifierade och bedöms ha rätt skydd. Samtliga arbetssätt är utformade på ett medvetet sätt. Säkerhetsåtgärder i MSBFS 2020:7 kap. 2–4 är implementerade i enlighet med föreskriften. Avseende ot-säkerhet utgår det kvalificerade arbetet från standarden IEC 62443. Myndigheten har uppnått de krav som motsvaras av Cybersäkerhetskollen nivå 3. Myndigheten har genomfört kontinuitetshantering för information och system som krävs för att upprätthålla myndighetens samhällsviktiga verksamhet vid framtida krisituationer såväl som vid höjd beredskap (se vidare om kontinuitetshantering i fokusområdet Samhällets funktionalitet och försörjning).
4	Myndigheten har etablerat allt arbete som behöver ske inom samtliga områden, samt bedriver ett arbete med ständiga förbättringar vad gäller identifiering av hinder och framgångsfaktorer, samt ledningens uppföljning. Myndigheten har uppnått de krav som motsvaras av Cybersäkerhetskollen nivå 4. Säkerhetsåtgärder i MSBFS 2020:7 kap. 5 är implementerade i enlighet med föreskriften. Ot-säkerhetsarbetet efterlever kraven från standard IEC 62443. Informationssäkerhetsrisker och beroenden som påverkar myndighetens samhällsviktiga verksamhet inom hela hotskalan är hanterade.
5	Systematiskt och riskbaserat cybersäkerhetsarbete har en central roll i myndighetens övergripande strategi och planering. Ledningen stödjer aktivt det systematiska och riskbaserade cybersäkerhetsarbetet och ser det som en strategisk fördel. Myndigheten samarbetar aktivt med andra aktörer inom beredskapssystemet för att utveckla gemensamma arbetssätt och ta vara på möjligheterna att dela och nyttja information på ett säkert sätt för att möta totalförsvarets behov. Myndigheten arbetar proaktivt och innovativt för att skydda information och system som krävs för att upprätthålla myndighetens verksamhet nu och i framtiden. Myndigheten har genomfört kontinuitetshantering för information och system som krävs för att upprätthålla myndighetens samhällsviktiga verksamhet vid höjd beredskap och har övat kontinuerligt (se vidare om kontinuitetshantering i fokusområdet Samhällets funktionalitet och försörjning). Myndigheten har också anpassat kontinuitetshantering, utformning av ledningsplatser, implementation av säkra kommunikationer, samt införande av övriga säkerhetsåtgärder till identifierade krav.

Öka bidraget till ansvarsområdets cybersäkerhetsförmåga	
0	Myndigheten har inte identifierat information och system som krävs för att upprätthålla ansvarsområdets verksamhet.
1	Myndigheten har börjat identifiera information och system som krävs för att upprätthålla ansvarsområdets verksamhet men har begränsad insikt i beroenden till och med andra aktörer. Myndigheten bidrar till att stärka lägesbilden över det nationella informations- och cybersäkerhetsarbetet genom att genomföra och skicka in Cybersäkerhetskollen och rapportera it-incidenter till Myndigheten för civilt försvar samt genom anmälan vid säkerhetshotande händelser och verksamhet till Säkerhetspolisen och Försvarsmakten.
2	Myndigheten har identifierat information och system som krävs för att upprätthålla ansvarsområdets verksamhet både under normala förhållanden och vid höjd beredskap. Beroenden till och med andra aktörer har identifierats. Myndigheten har identifierat informationssystem inom ansvarsområdet som upprätthåller samhällsviktiga verksamheter. Det finns dokumenterade och övade planer för att säkerställa tillräcklig kontinuitet ur ett totalförsvarsperspektiv.
3	Myndigheten har förmåga att bedöma hot och risker kopplad till aggregering och ackumulering av information inom ansvarsområdet. En viktig del i arbetet är att ta del av och agera på tillgänglig hotbildsinformation. Myndigheten har bistått ansvarsområdets aktörer med att identifiera informationssystem som upprätthåller samhällsviktiga verksamheter. Krav ställs och följs upp på underleverantörer. De myndigheter som har olika styr- och reglersystem (ICS, ot) efterlever i dessa fall standarden IEC 62443.
4	Det finns rutiner för att under höjd beredskap på förfrågan kunna förmedla status för informationssystem som upprätthåller samhällsviktiga verksamheter, som underlag till det militära och civila försvarets cyberlägesbilder. Myndigheten vidtar kontinuerligt säkerhetsåtgärder utifrån riskanalyser och hotbildsinformation. Det finns förmåga att upprätta cyberlägesbilder inom ansvarsområdet som underlag till det militära och civila försvarets cyberlägesbilder.
5	Myndigheten arbetar proaktivt och innovativt tillsammans med ansvarsområdets aktörer för att skydda den information som krävs för att upprätthålla ansvarsområdets verksamhet nu och i framtiden under hela hotskalan. Myndigheten har tillsammans med ansvarsområdets aktörer genomfört kontinuitetshantering av informationstillgångar som krävs för att upprätthålla ansvarsområdets samhällsviktiga verksamhet vid höjd beredskap (se vidare om kontinuitetshantering i fokusområdet Upprätthållande och försörjning av viktiga samhällsfunktioner). Berörda myndigheter arbetar proaktivt med att skydda och säkra robusta industriella informations- och styrsystem. Verksamheten är kontinuitetshanterad och övad.

Mer information finns på [MCF.se](https://mcf.se) under ämnesområdet "Informationssäkerhet och cybersäkerhet"

Fysiskt skydd av samhällsviktig verksamhet

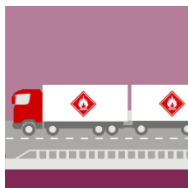
För att kunna upprätthålla funktionaliteten i den samhällsviktiga verksamheten som är nödvändig för totalförsvaret behöver det fysiska skyddet av denna verksamhet kunna stärkas.

Vid händelse av höjd beredskap eller krig, men även i en situation där olika hybridhot riktas mot samhället, är förmågan att fysiskt kunna skydda samhällsviktig verksamhet nödvändiga för totalförsvaret mycket viktig. Som en del i en sammanhållen totalförsvarsplanering behöver beredskapsmyndigheter därför inom sitt ansvarsområde analysera behovet av stärkt fysiskt skydd för sådan samhällsviktig verksamhet utifrån den hotbild som beskrivs i *Utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*. Detta är nödvändigt såväl för att kunna stötta de aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet att säkerställa ett så gott skydd som möjligt av den egna verksamheten, som för att nationella myndigheter som Myndigheten för civilt försvar, Polismyndigheten och Försvarsmakten ska få de underlag som krävs för att hänsyn till dessa verksamheters behov av skydd ska kunna tas i den nationella planeringen.

Planering för att stärka det fysiska skyddet av samhällsviktig verksamhet som är nödvändig för totalförsvaret inom ansvarsområdet ⁴²	
0	Myndigheten har inte gjort en bedömning av vilka samhällsviktiga verksamheter av betydelse för totalförsvaret inom myndighetens ansvarsområde som särskilt är i behov av stärkt fysiskt skydd.
1	Myndigheten har inte gjort en övergripande kartläggning och bedömning av vilka samhällsviktiga verksamheter av betydelse för totalförsvaret inom myndighetens ansvarsområde som särskilt är i behov av stärkt fysiskt skydd.
2	Myndigheten har, tillsammans med andra berörda aktörer, sammanställt underlag för att kunna göra en prioritering avseende behov av skydd mellan sådana samhällsviktiga verksamheter som är i behov av stärkt fysiskt skydd.
3	Myndigheten har, tillsammans med andra berörda aktörer, gjort en bedömning av hotbilden mot sådana samhällsviktiga verksamheter som är särskilt prioriterade avseende vidtagande av åtgärder för stärkt fysiskt skydd. Utifrån detta har lämpliga åtgärder för att stärka det fysiska skyddet av dessa verksamheter identifierats.
4	Myndigheten har, tillsammans med andra berörda aktörer, bidragit till att åtgärder vidtagits för att stärka det fysiska skyddet av sådan samhällsviktig verksamhet som är i särskilt behov av fysiskt skydd.
5	Förmågan att skydda sådan samhällsviktig verksamhet som beskrivs ovan har prövats och övats och utifrån lärdomar från detta har ytterligare åtgärder för att stärka skyddes reviderat och planer för skydd av sådan samhällsviktig verksamhet har vid behov reviderats.

⁴² Ansvarsområde i detta sammanhang ska förstås som det område en myndighet verkar inom och har något slags ansvar för, till exempel ett tillsynsansvar, samordningsansvar eller geografiskt områdesansvar. Ansvarsområdet går utanför den egna myndighetens verksamhet och innefattar även samhällsviktig verksamhet som bedrivs av andra aktörer inom området.

CBRNE (farliga ämnen)

Förekomst av CBRNE-ämnen, i kombination med de olika sorters skador som dessa ämnen kan åstadkomma, innebär att samhället måste upprätthålla olika förmågor för att kunna skydda sig mot händelser inom området.

I vårt samhälle används dagligen en mängd olika ämnen. De är till stor nytta inom många olika användningsområden. Men många av dessa ämnen är också farliga och kan, om de hanteras fel, vara skadliga eller rentav dödliga. Sådana ämnen kallas CBRNE-ämnen, vilket är en internationell förkortning för Chemical, Biological, Radiological, Nuclear and Explosives. Ibland kallas CBRNE även för farliga ämnen. Gemensamt för dessa ämnen är att de kan orsaka skador på människor, djur, växter, egendom och miljö. Ämnenas egenskaper skiljer sig dock åt, liksom på vilket sätt de kan orsaka skada.

CBRNE-händelser omfattar hela hotskalan, allt från naturlig smittspridning och olyckor i fredstid till avsiktlig användning av CBRNE-ämnen för att göra skada vid exempelvis krig, terrorhandlingar eller kriminalitet (antagonistisk användning). Händelserna kan leda till omfattande insatser för beredskapsmyndigheterna. Exempelvis kan hot om en CBRNE-händelse ge upphov till rädsla och oro hos allmänheten samt försvåra hanteringen och öka belastningen på samhällets resurser.

CBRNE-händelser kan dessutom ge upphov till allvarlig miljöpåverkan som är dyr och tidskrävande att åtgärda. Även betydande ekonomiska konsekvenser kan uppstå, inte minst om händelsen innefattar sanering av egendom, avspärrningar och produktionsbortfall över lång tid.

Det är särskilt viktigt att aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet planerar i förväg för att i så stor utsträckning som möjligt kunna fortsätta sin verksamhet under en CBRNE-händelse. Öka förmågan att hantera en CBRNE-händelse

0	Det pågår inget arbete för att utveckla förmågan att motstå och/eller hantera en CBRNE-händelse.
1	Myndigheten har kunskap om CBRNE-händelser som är relevant för den egna verksamheten, om skyddsåtgärder samt om relevanta aktörer inom området och deras roller.
2	Myndigheten tar kontinuerligt fram bedömningar av vilka hot och risker inom CBRNE-området som finns inom ansvarsområdet och hur detta kan påverka verksamheten.
3	Myndigheten har en planering för att både förebygga och hantera CBRNE-händelser och dess konsekvenser samt återställande efter inträffad händelse.
4	Myndigheten har en planering för att hanteringen av hot och risker inom CBRNE görs känd och provas genom utbildning och övning.
5	Nödvändiga investeringar för att hantera CBRNE hot och risker inom ansvarsområdet är genomförda.

Mer information hittas i CBRNE-strategin som återfinns på MCF.se

Bidra till det militära försvarets förmåga

Beredskapsmyndigheter behöver säkerställa att den egna myndigheten, inklusive egen samhällsviktig verksamhet, och den samhällsviktiga verksamheten i myndighetens ansvarsområde planerar för hur det militära försvaret kan få det stöd som är nödvändigt för att kunna försvara landet och våra allierade.

Det militära försvaret är beroende av såväl samhällets grundläggande funktionalitet som, i många fall, direkt stöd från det civila samhället. Detta för att kunna avskräcka från fientligt angrepp, försvara Sverige och allierade, återställa fred samt upprätthålla nationell suveränitet och territoriell integritet. Ett stort antal civila aktörer deltar i Försvarmaktens operationsplanering på olika nivåer och tidshorisonter för att kunna ge det stöd som behövs vid till exempel basering och transitering av utländska förband.

För att allt detta ska fungera måste beredskapsmyndigheter i dialog med representanter för det militära försvaret göra en bedömning av vad för stöd som det militära försvaret efterfrågar från myndigheten och aktörer inom myndighetens ansvarsområde. Utifrån detta behöver sedan konkreta åtgärder vidtas, planering genomföras och överenskommelser nås för hur detta sedan ska kunna bli verklighet.

Bidra till det militära försvarets förmåga	
0	Ingen analys är gjord och förståelsen är låg kring behov för myndigheten eller för aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet inom myndighetens ansvarsområde att vid höjd beredskap eller krig ge stöd till det militära försvaret.
1	Myndigheten har gjort en inledande bedömning av myndigheten och aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet inom myndighetens ansvarsområdes behov av att ge stöd till det militära försvaret. Samverkan med det militära försvaret kring behov av stöd har genomförts.
2	Försvarmaktens behov av stöd är beskrivna i detalj. En analys är gjord av hur en sådan roll kan påverka berörda aktörers förmåga att fullgöra sina uppgifter i relation till övriga delar av målet för det civila försvaret.
3	Berörda aktörers stöd till försvarmakten har integrerats i beredskapsplaner. Planeringsdokument beskriver avvägningar mellan stöd till Försvarmakten och övriga civila försvarsfunktioner.
4	Beredskapsplaner som beskriver hur berörda aktörer ska kunna ge nödvändigt stöd till försvarmakten är beslutade och resurssatta av såväl den egna myndigheten som andra berörda aktörer. Information om beredskapsplanens innehåll har samverkats med berörda aktörer.
5	Beredskapsplaner som beskriver hur berörda aktörers ska kunna ge nödvändigt stöd till försvarmakten har prövats och övats och utifrån lärdomar från detta har beredskapsplanerna vid behov reviderats. Åtgärder som kan vidtas för att öka berörda aktörers förmåga att uppnå målsättningen med beredskapsplanen är identifierade och har återförts till förmågeplaneringsprocessen.

5. Perspektiv som ska integreras

Planeringen för civilt försvar och krisberedskap är beroende av att alla bidrar, samtidigt som den behöver utformas efter de behov som grupper och individer har och de risker de utsätts för. Denna inriktning lyfter därför tre tvärgående perspektiv: jämställdhet, barnrätt samt miljö och klimat. Syftet med de tvärgående perspektiven i planeringsinriktningen är att bidra till en beredskap som svarar upp mot ett samhälle där individer och grupper drabbas olika, där det övergripande målet blir en hållbar beredskap av alla, för alla.

All offentlig verksamhet ska bidra till genomförandet av Agenda 2030⁴³ och dess 17 mål. I syfte att få konkret effekt i genomförandet avgränsas fokus i Planeringsinriktningen till att inrikta och stödja de ovan nämnda perspektiven. Det ska inte ses som att andra hållbarhetsfrågor är uteslutna. Övriga jämlikhetsperspektiv, icke-diskriminering och alla människors lika värde ska också beaktas där det är relevant. Funktionsrätt, etnisk mångfald och inkludering är ytterligare exempel på perspektiv att väga in.

Jämställdhetsperspektivet

Regeringen bedömer att kvinnor och män fortfarande inte har samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att nå intentionen med målen för det civila försvaret och krisberedskapen behöver beredskapsplaneringen beakta detta.

Sverige ska verka för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet⁴⁴. Myndigheter och kommuner har, enligt styrning från riksdag och regering, skyldighet att integrera ett jämställdhetsperspektiv i bland annat planering, genomförande samt utvärdering av civilt och militärt försvar⁴⁵. I totalförsvaret behöver berörda aktörer i sin planering analysera hur prioriteringar av verksamhet och resurser vid höjd beredskap, när samhällets kapacitet reduceras, påverkar olika grupper och beakta slutsatserna av detta i olika beslut⁴⁶.

⁴³ Agenda 2030 är en handlingsplan med mål för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välbefindandet. Agenda 2030:s mål och delmål är integrerade och odelbara och omfattar samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

⁴⁴ Regeringsbeslut I:15 *Gemensamma förutsättningar för utvecklingen av totalförsvaret 2025–2030* Fö2024/02054 (delvis). FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet slår fast att kvinnor och flickor har särskilda skyddsbehov i konflikter samt att kvinnors lika deltagande krävs för att uppnå fred och säkerhet.

⁴⁵ Se *Sveriges nationella handlingsplan 2024–2028. Genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet*. Genèvekonventionerna innehåller också särskilda regler för skydd av kvinnor, barn, miljön och flyktingar.

⁴⁶ Befolkningen skiljer sig åt vad gäller förmåga att ta hand om sig själv och sina närstående, tillgång till centrala resurser eller möjlighet att kunna ta del av nödvändig information. Kunskap om skillnader på individ- och gruppnivå kan leda till att färre drabbas och motverka fördjupad utsatthet. Svenska Röda Korset (2024). *Värn i allvarstider*.

Kvinnor och män har på gruppnivå olika förutsättningar och förmåga att förebygga, hantera och återhämta sig från fredstida kriser, krigsfara och krig. Män och kvinnor möter delvis olika risker och hot och bedömer dem också olika, vilket belagts i ett stort antal studier.⁴⁷ Det svenska samhället är på många sätt starkt könssegregerat där till exempel uniformerade yrken och tekniska områden som energi och cyber är mansdominerade, medan vård- och omsorgsyren är starkt kvinnodominerade. Detta speglas också i normerna för hur verksamheten bedrivs, vilken status den har i hanteringen av samhällsstörningar och vilka prioriteringar som görs.

Samtidigt tenderar större samhällsstörningar att å ena sidan förstärka, å andra sidan utmana normerna för vad som betraktas som manligt och kvinnligt. Arbetet behöver därför utgå både från kända ojämställdhetsproblem och beakta hur samhället reagerar på en fredstida kris, krigsfara och krig.

För att få effekt behöver arbete med jämställdhet utgå från tydliga problemformuleringar. Ojämställdhet kan till exempel bero på fördelning av makt och inflytande, ekonomiska förutsättningar, fördelning av obetalt omsorgsarbete eller åtnjutande av fysisk integritet. Utifrån dessa samhällsövergripande problem uppstår konsekvenser och omständigheter som planeringen för civilt försvar och krisberedskap, som svarar på människors behov och utgångspunkter, behöver utgå ifrån.

Arbetet med beredskapsplaneringen ska därför inkludera följande:

- En grundanalys baserad på utredning av vilka ojämställda förhållanden och omgivande faktorer relaterade till jämställdhet som finns inom myndigheten samt ansvarsområdet och som kan få konsekvenser under fredstida kriser, krigsfara och krig.
- Kunskapshöjande arbete utifrån grundanalysen samt prioriteringar och åtgärder som beaktar de konsekvenser som framkommit och därmed stärker både planering och operativ hantering.

Fokus för analyserna är i huvudsak parametrarna *lika deltagande* och *utsatthet*, medan de sju jämställdhetspolitiska delmålen och problembeskrivningen bakom dem fungerar som ingångsvärden.⁴⁸

- Lika deltagande handlar om makt, inflytande och representation och de konsekvenser en ojämställd fördelning av representation och resurser kan få: dels internt för aktörerna i den civila beredskapen, dels avseende den enskildes delaktighet.
- Utsatthet handlar om hur risker och hot enskilt och sammantaget drabbar kvinnor, män, flickor och pojkar olika, och hur dessa på gruppnivå även upplever dessa olika.

⁴⁷ För en sammanfattning av könsskillnader i förhållningssätt till risker, se t.ex. *Människors förhållningssätt till risker, olyckor och kriser* (Enander 2018, MSB), s. 48–51.

⁴⁸ De sex jämställdhetspolitiska delmålen utgör regeringens beskrivning av samhällets utmaningar inom ojämställdhet.

Barnrättsperspektivet

Sverige ska vidta alla tänkbara åtgärder för att säkerställa skydd och omvårdnad av barn som berörs under fredstida kriser, krigsfara och krig.

Barn är ofta en särskilt riskutsatt grupp vid krig och barnrättsperspektivet är centralt i totalförsvarsplaneringen.

Förenta nationernas (FN) konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) är i dag, förutom en del av den internationella humanitära rätten, även svensk nationell lag.⁴⁹ Ett barnrättsperspektiv ska därför beaktas i uppbyggnaden av den civila beredskapen. Vid en väpnad konflikt finns dessutom särskilda folkrättsliga normer och regelverk som berör barnets rättigheter.⁵⁰

Barnkonventionen omfattar ett stort antal områden och barnets rättigheter är till sin karaktär odelbara och ömsesidigt beroende. I syfte att rama in och skapa fokus för åtgärder tar denna inriktning fasta på en identifierad övergripande problembild för beredskapen, men det innebär också fortsatt att Sverige ska leva upp till hela barnkonventionen.

Barnrättsaktörer har i flera rapporter under senare år beskrivit hur Sveriges krisberedskap kan beakta ett barnrättsperspektiv.⁵¹ Sammanfattningsvis återkommer följande behov i dessa rapporter:

- Behovet av barnanpassad information och kommunikation.
- Behovet av dokumenterade barnrättsliga analyser och konsekvensbedömningar med utgångspunkt i barnkonventionen.
- Behovet att göra barn delaktiga.

Arbetet med beredskapsplaneringen ska därför inkludera följande:

- Grundanalys: identifiera och kartlägga kända risker för att barns rättigheter inte tillgodoses under fredstida kriser, krigsfara och krig.
- Inleda arbete med att utveckla metoder och rutiner för barnkonsekvensanalyser inom myndighetens ansvarsområde.

⁴⁹ Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

⁵⁰ Utöver barnkonventionens paragrafer 38 och 39 som behandlar barn i väpnad konflikt är Barnkonventionens tilläggsprotokoll vid indragning av barn i väpnade konflikter (2000) samt FN:s säkerhetsråds resolutioner 1261 (1999) och 1314 (2000) om barn i väpnad konflikt bland de mest centrala.

⁵¹ Se t.ex. *Alla tar ju inte ansvar – Barnkonventionen som lag under en samhällskris* (Barnombudsmannen, 2021) eller *Första året med pandemin – Om barns mående och utsatthet* (BRIS, 2021).

- Säkerställa anpassad information till barn inför, under och efter fredstida kriser, krigsfara och krig.

Arbetet ska i tillämpliga moment göra barn delaktiga genom till exempel barnpaneler så att de kan uttrycka sina behov och åsikter.

Utöver basala behov som vatten, mat och värme behöver människors existentiella behov och behoven av trygghet och hopp tillfredsställas. Att barn upplever trygghet och kan upprätthålla sin vardag under påfrestning bidrar till samhällets funktionalitet, robusthet och uthållighet. Aktörer i civilsamhället, såsom Rädda Barnen, Röda Korset och trossamfunden, har här en avgörande roll.

Även förskolan och skolan är av stor betydelse då det är den arena där det offentliga Sverige når flest barn på daglig basis. Barns rätt till utbildning för sin egen skull framgår av såväl regeringsformen och barnkonventionen som skollagen. Skolan är förutom sina andra roller även en arena för hälsoarbete (till exempel vaccinationsprogram) och information vid fredstida kriser, krigsfara och krig. Att skolplikten och rätten till utbildning förverkligas blir därmed också en beredskapsfråga och är av avgörande betydelse för barns trygghet, hälsa och utveckling.

Miljö- och klimatperspektivet

Dagens svenska samhälle har byggts upp och anpassats till ett visst klimat men klimatförändringar medför att sannolikheten för extrema händelser ändras. Det ställer därmed andra krav på Sveriges beredskap.

Såväl klimatförändringarna som omställningen till fossilfria energikällor behöver beaktas i totalförsvarsplaneringen. Klimatförändringarna medför bland annat en ökad medeltemperatur och fler extrema naturhändelser, såsom värmeböljor och torka, allvarliga skogsbränder samt ökad och mer intensiv nederbörd som kan leda till översvämningar, ras och skred. Ett mildare och blötare klimat kan även innebära fler stormskador. Därutöver är höjda havsnivåer en aspekt att ta hänsyn till.

Framtida naturrelaterade händelser kan komma att bli mycket allvarligare och hota infrastruktur, bebyggelse, miljö, liv och hälsa. Högre temperaturer och ändrade nederbördsmonster påverkar bland annat tillgången på dricksvatten, växtperioder, förekomst av skadedjur och ekosystemtjänster. Detta tillsammans med förlusten av biologisk mångfald kan i sin tur leda till förändrade förutsättningar för livsmedelsproduktion och påverka vår försörjningsförmåga. Sverige påverkas även av klimatförändringarnas effekter i andra länder, exempelvis förändrad migration och säkerhetspolitiska spänningar. Klimatförändringarna försvårar fattigdomsbekämpning och innebär risk för nya hälsoutmaningar och ökat tryck på

ekosystemen. Förändringarna ställer krav på anpassning och ett handlingskraftigt i det civila försvaret och krisberedskapen.

Arbetet med beredskapsplaneringen ska därför inkludera följande:

- Minska sårbarheten för klimatrelaterade risker och extrema väderhändelser samt öka förmågan att hantera sådana risker och händelser. Det kan till exempelvis röra sig om att det vid fastställande av lämplig placering av beredskapslager eller alternativa ledningsplatser behöver genomföras en analys av klimataspekter, såsom ökad risk för översvämningar, ras och skred.
- Ta hänsyn till de förändringar som behöver genomföras för att ställa om till ett klimatneutralt och klimatanpassat samhälle⁵². Det kan till exempel handla om att en ökad elektrifiering medför att elberoendet som helhet kommer att öka och därmed också samhällets sårbarhet vid strömavbrott.
- Det är även relevant att exempelvis analysera transportsystemets sårbarhet för olika typer av naturhändelser samt ifall transportslagen innebär ett energiberoende som kan påverkas av både yttre påverkan, såsom väder och vind, och av takten i energiomställningen.

⁵² För mer information om hur klimatförändringar, klimatanpassning och klimatomställning kan påverka förmågeutvecklingen inom beredskap: "Förändringar, anpassning och omställning – Nya perspektiv och utmaningar för civil beredskap i ett föränderligt klimat" (MSB2178). Underlag kring olika samhällsstörningar vid fred, med värsta trovärdiga utfall, hittas i "Nationell risk- och sårbarhetsbedömning (NRSB) 2023".

6. Utbildning och övning

Utbildning är ett viktigt verktyg för att stärka förmågan hos den enskilde aktören och beredskapssystemet i stort, men för att kunna upprätthålla, utveckla och pröva samhällets förmåga att hantera fredstida kriser, krigsfara och krig måste vi också öva.

För att myndigheterna ska kunna lösa sina uppgifter är det nödvändigt att medarbetarna har tillräcklig kompetens om system, uppgift och roller. Kompetensförsörjning är därför en grundläggande förutsättning för utveckling av den civila beredskapen. Utbildning och övning är centrala verktyg som kompletterar varandra och där det behöver ske en progression så att rätt verktyg används vid rätt tillfälle för att uppnå avsedd effekt. Genom utbildning och övning lär organisationer och enskilda medarbetare sig hur de ska agera och samverka när något allvarligt händer, vilka kontakter som ska tas, vilka olika roller och vilket ansvar de har under fredstida kriser, krigsfara och krig.

Alla statliga myndigheter inom beredskapssystemet ansvarar för att personalen får den utbildning och övning som behövs för att de ska kunna utföra sina uppgifter under fredstida kriser⁵³. Varje myndighet ska dessutom ansvara för att personal som är krigsplacerad vid myndigheten får den utbildning och övning som behövs för att den ska kunna utföra sina uppgifter under krigsfara och krig⁵⁴.

Vilken utbildning som krävs för den enskilde beror på dennas arbetsuppgifter och existerande kompetens. Respektive myndighet hanterar dessa bedömningar och tar fram planer för kompetensutveckling samt övning- och utbildningsplaner som del av sitt arbete med att säkra sin kompetensförsörjning.

Övningsinriktning

För att underlätta en gemensam kraftsamling att stärka förmågor finns en nationell strategi för systematisk övningsverksamhet för krisberedskap och civilt försvar⁵⁵. Att utveckla förmåga med utgångspunkt i en gemensam bild av vilka de centrala behoven är underlättas genom Myndigheten för civilt försvars övningsinriktning⁵⁶ där följande förmågor lyfts fram som prioriterade att öva under 2022–2026:

- ledning och samverkan
- resurshantering
- kommunikation.

⁵³ 8 § förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap

⁵⁴ 11 § förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap

⁵⁵ *Nationell strategi för systematisk övningsverksamhet – För krisberedskap och civilt försvar*, MSB1625 – oktober 2020

⁵⁶ Övningsinriktningen tas fram av Myndigheten för civilt försvar i dialog med aktörerna i Nationellt forum för samordning av samverkansövningar (NAFS).

De prioriterade förmågorna är omfattande och har därför brutits ned i underliggande aspekter som skapar konkreta förutsättningar att öva de prioriterade förmågorna. Även dessa hittas i Myndigheten för civilt försvars övningsinriktning.

Erfarenhetsåterföring

Under övningar uppstår lärande och erfarenheter som behöver tas om hand för att stärka organisationens förmåga. Genom att på ett strukturerat sätt utvärdera övningar och skapa utrymme för erfarenhetsåterföring får organisationen och de enskilda medarbetarna nya insikter och kunskaper, om egna och andras styrkor och svagheter. Det är centralt att utarbeta en plan för att hantera erfarenheter och vidta åtgärder. Genom att omvandla lärandet till konkreta handlingar och åtgärder skapas utveckling som gör skillnad.

Mer information kring övningsinriktningen, stöd för övningsverksamhet och utvärdering samt vilka utbildningar Myndigheten för civilt försvar kan erbjuda hittas på [MCF.se](https://mcf.se) under ämnesområdet "Utbildning och övning".

7. Uppföljning och utvärdering

För att kunna förbättra arbetet med civilt försvar och krisberedskap är det viktigt att det kontinuerligt genomförs uppföljning och utvärdering. Uppföljning och utvärdering är en förutsättning för analys av uppnådda resultat och effekter samt för bedömning av vilka åtgärder och insatser som är nödvändiga för att utveckla samhällets förmåga att hantera fredstida kriser, krigsfara och krig.

Uppföljning

Uppföljning av beredskapsåtgärder kan genomföras på flera olika sätt, både av interna och externa parter. Det är dock viktigt att uppföljningen sker med planerade intervall och vid större ändringar som påverkar organisationen.

En rutin för att följa upp och förbättra bör ange:

- frekvens och intervall för uppföljningen
- hur uppföljningen ska gå till
- vem som ansvarar för uppföljningen
- hur resultatet kommuniceras till ledningen och verksamheterna
- hur resultatet från uppföljningen ska tillvaratas.

För att uppföljningen ska bli en naturlig del av arbetet behöver den också vara integrerad i alla delar av verksamheten. Exempelvis kan det redan vid start vara bra att titta på hur arbetet inom civilt försvar och krisberedskap kan samordnas, till exempel verksamhetsplanering, kontinuitetshantering, risk- och sårbarhetsanalys, säkerhetsskyddsarbete och informationssäkerhetsarbete.

Utvärdering

Utvärdering är att systematiskt och transparent bedöma genomförande, resultat och effekter av åtgärder för att stärka samhällets förmåga att kunna hantera fredstida kriser, krigsfara och krig. Målet är att resultatet av utvärderingarna ska komma till praktisk användning i arbetet med att stärka samhällets beredskap.

Utvärdering bör ske mot bakgrund av kunskapsluckor och behov inom varje aktörs ansvarsområde och kan ge svar på hur förmågan att hantera fredstida kriser, krigsfara och krig ser ut. Resultaten av utvärderingar redovisas för beställaren och är ämnade att vara ett viktigt beslutsunderlag för myndighetens ledning inför strategiska beslut om inriktningen av den egna verksamheten.

När en utvärdering är klar behöver utvärderingens slutsatser omsättas i en åtgärdsplan som konkret beskriver hur, när och av vem åtgärderna ska genomföras. Åtgärdsplaner är normalt inte en del av utvärderingen, utan en följd av den, eftersom beslut om åtgärder ofta kräver att man tar hänsyn till ytterligare beslutsunderlag. Det är viktigt att följa upp åtgärdsplaner och genomförda insatser efter lämplig tid för att säkerställa att resultatet av utvärderingarna kommit till praktisk användning.

Vägledningen "Utvärdering av hantering av inträffade händelser" som hittas på [MCF.se](https://mcf.se) ger kunskap och stöd i hur man kan planera, genomföra och presentera utvärderingar för att kunna ta tillvara erfarenheter och utveckla sin verksamhet.

Myndigheten
för civilt försvar